

DIGITÁLIS ÁLLATKERT ZOOTANODA

ZOOPEDAGÓGIAI CSOPORT

A Digitális Állatkert tanároknak készült sorozatával az állatkerti pedagógiai foglalkozásokat, tanulmányi vezetéseket is szeretnénk megidézni, amennyire lehet, pótolni. Népszerű oktatási témáinkhoz készítettünk letölthető és a digitális iskolai órákon felhasználható segédanyagokat, amelyeket elsősorban a pedagógusoknak szántunk, de a gyerekekkel otthon foglalkozó szülők is hasznát vehetik. A csomagok a tananyaghoz illeszthető ismereteket, állatainkkal kapcsolatos érdekességeket, a gyerekeknek adható feladatokat, módszertani ötleteket, valamint filmek és forrásanyagok linkjeit tartalmazzák. Az anyagok letölthetők, nyomtathatók, összefűzhetőek, és a járvány elmúltával az állatkerti iskolai programok, tanulmányi órák során is jól használhatók.

- 1. A VADÁLLATMENTŐ MUNKA OKTATÁSI SZEMPONTÚ FELDOLGOZÁSA**
- 2. VADÁLLATMENTÉS A FŐVÁROSI ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTBEN**
- 3. VISSZA A TERMÉSZETBE**
- 4. MIT TEGYÜNK, HA SÉRÜLT ÁLLATTAL TALÁLKOZUNK?**
- 5. KICSIT TÖBBET A LEGGYAKRABBAN BEKERÜLŐ FAJOKRÓL... MADARAK**
- 6. KICSIT TÖBBET A LEGGYAKRABBAN BEKERÜLŐ FAJOKRÓL... EMLŐSÖK**
- 7. KICSIT TÖBBET A LEGGYAKRABBAN BEKERÜLŐ FAJOKRÓL... HÜLLŐK**
- 8. FELADATOK AZ ALSÓS KOROSZTÁLY SZÁMÁRA**
- 9. FELADATOK FELSŐS KOROSZTÁLY SZÁMÁRA**
- 10. FELADATOK KÖZÉPISKOLÁSOK SZÁMÁRA**
- 11. RÁADÁS: KÖKÖRC SIN, A PATKÁNYKÖLYÖK BLOGJA 5.**

A vadállatmentő munka oktatási szempontú feldolgozása

Állatkertünk több évtizede foglalkozik vadon élő, védett állatok sérült egyedeinek mentésével. Ez a munka természetvédelmi célú tevékenység, hiszen a védett vagy fokozottan védett fajok egyedeit mentjük. Olyan fajokét, amelyeknek állománya az ember környezetátalakító tevékenysége, az éghajlatváltozás vagy egyszerűen az emberi felelőtlenség miatt amúgy is meggyengült. A kezdeti években ez néhány tucat, elsősorban madár mentését jelentette, de mára már évenként 2000 fölött van a hozzánk érkező, segítségre szoruló állatok száma. Továbbra is általában többségben vannak a madarak, ha egyedszámban nem is, fajszámban mindenképpen. 2019-ben összesen 106 különböző fajba tartozó, sérült, elárvult állatot látott el a mentésben részt vevő szakmai csapat: állatorvosok és gondozó kollégáink.

2018-tól a természetvédelmi munka mozzanatait, az aktuálisan ellátott, beteg, sérült állatokat egészen közelről lehet megfigyelni a Holnemboltvár területén, Európai Unió támogatással létrehozott, új mentőközpontunkban, a Sünispotályban. Helyet kapott itt egy kiállítás is, amelynek információs táblái, érintőképernyői, tapintható eszközei ismereteket adnak arról, hogy milyen állatokat lehet látni és mi történik velük, mi a célja és a feladata ennek a központnak. Szintén a program támogatásával készült egy füzet sorozat is, ami mindezt az oktatás szempontjából dolgozza föl. A különböző korosztályok igényeire szabott füzetek részletgazdag háttérinformációt, fajismertetések, az állatok egyedi történeteit és sok-sok feladatot, játékot tartalmaznak. Mostani digitális oktatási csomagunkban ebből válogattunk egy csokorral.

Milyen oktatási lehetőségeket nyújt téma?

A mentett állatok témakörén keresztül több, nagyon időszerű problémát is feldolgozhatunk a gyerekekkel. Az állatok személyes történeteiről ráirányítják a figyelmet az élőhelyek helyzetére, védelmük fontosságára; a fajok eltűnése, a biodiverzitás csökkenése miatti tennivalókra; az ember felelősségére és cselekvési lehetőségeire, például az állatkert szakmai küldetése okán végzett életmentő tevékenységekre. Természetesen az állatfajok testfelépítését, életmódját, viselkedését, alkalmazkodását is megismertethetjük a gyerekekkel. Olyan innovatív pedagógiai módszertani tevékenységeket ajánlunk, amelyek beilleszthetők a tanórai és/vagy a tanórán kívüli nevelési-oktatási tevékenységekbe, megvalósíthatók az iskolában és/vagy az Állatkertben, megszervezhetők akár egy témahét vagy iskolai projekt keretében is.

Célunk, hogy a pedagógusokat olyan információkkal és lehetséges tevékenységötletekkel lássuk el, amelyek segítik, hogy tanítványaik az állatvilágért felelősséget vállaló, környezettudatos és természetféltő felnőttekké cseperedjenek, s döntéseikben megfontolt, az élőlények igényeit, érdekeit szem előtt tartó állatbarátokká váljanak.

Hiszünk abban, hogy ahhoz, hogy érzelmileg közelebb kerüljenek a fiatalok az állatokhoz, személyes kapcsolat is szükséges, nemcsak tankönyvi ismeretek. A Sünispotály ehhez a személyes kapcsolathoz biztosít ideális találkozási helyszínt. Remélve, hogy közel már az idő, amikor újra csoportokat fogadhatunk, szeretettel várunk Titeket és a gyerekeket, hogy az oktatási csomagban említett állatokkal „élőben” is megismerkedhessetek.

Jó munkát és sok közös állatos élményt kívánunk!

A foglalkozás kapcsolódása a 2020-as NAT-ban foglalt pedagógiai célokhoz, fejlesztési területekhez.

Fejlesztési feladatok, tanulási eredmények

11. évfolyam

Természettudomány tantárgy

Témakör: Az élővilág sokszínűsége

- A közelmúltban és a jelenben végbemenő, az emberi tevékenységgel közvetlen vagy közvetett módon. kapcsolatba hozható biodiverzitáscsökkenés lehetséges okainak és várható következményeinek feltárása, a negatív hatások csökkentésének, illetve az alkalmazkodás lehetőségeinek keresése, példáinak bemutatása.
- Idegenhonos fajok gyakoribbá váló megjelenésének, az invazív jellegű terjedés okainak vizsgálata.
- A környezet- és természetvédelem feladatainak, tevékenységének konkrét példák alapján való elemzése.
- Az aktív és a passzív környezet- és természetvédelem összehasonlítása.

Témakör: Alkalmazkodás a változó környezethez

- Felismeri, hogy a környezeti tényezők túl gyors változását az élőlények képtelenek követni, ami az élővilág pusztulásához, a biológiai sokféleség csökkenéséhez vezethet.
- Példák segítségével bemutatja az idegenhonos inváziós fajok megjelenésének okait és következményeit.
- Példákon, személyes tapasztalatokon keresztül tájékozódik a környezet

és természetvédelem szervezett lehetőségeiről, és felelősségekről, valamint a civil szervezetek munkájáról.

9-10. évfolyam

Témakör: A Föld és a Kárpát-medence értékei

- Biológiai vonatkozású adatokat elemez, megfelelő formába rendez, ábrázol, ezek alapján előrejelzéseket, következtetéseket fogalmaz meg, a már ábrázolt adatokat értelmezi.
- Felismeri a természetes élőhelyeket veszélyeztető tényezőket, kifejti álláspontját az élőhelyvédelem szükségességéről, egyéni és társadalmi megvalósításának lehetőségeiről.
- Értékeli a környezet- és természetvédelem fontosságát, megérti a nemzetközi összefogások és a hazai törekvések jelentőségét, döntései során saját személyes érdekein túl a természeti értékeket és egészségmegőrzési szempontokat is mérlegeli.
- Az élő rendszerekre gyakorolt, emberi tevékenységgel összefüggő hatások adatok alapján való azonosítása, a lehetséges következmények felismerése.
- Az ökológiai fenntarthatósággal összefüggő civil kezdeményezések és szervezetek tevékenységének megismerése, lehetőség szerinti segítése.

7-8. évfolyam

Témakör: Természeti értékek védelme

- A lakóhely közelében lévő védett területről önálló információ- és adatgyűjtés, a természetvédelemben való önkéntes szerepvállalásra való indíttatás erősítése.
- A védett faj, az eszmei érték fogalmának értelmezése konkrét példák alapján.

Témakör: Az élővilág és az ember kapcsolata, fenntarthatóság

- A helyi szinttől a régión, a kontinensen át a globális szintig átívelő, a természetvédelemmel összefüggő esetek, példák keresése, az összefüggések feltárása.

5-6. évfolyam

Témakör: Az erdők életközössége és természeti-környezeti problémái

- Tisztában van az erdő természetvédelmi értékével, fontosnak tartja annak védelmét.
- Példákkal bizonyítja, rendszerezi és következtetéseket von le az erdei élőlények környezethez történő alkalmazkodására vonatkozóan.
- A környezetszennyezés és élőhelypusztulás következményeinek ismerete.

- Egy lakóhelyhez közeli, erdei társulásokat (is) tartalmazó védett terület (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület) felkeresése, ott feladatlapok megoldása

Téma: A mezők és a szántóföldek életközössége, természeti-környezeti problémái

- A természeti és a kultúrtáj fogalmának ismerete.
- A mezőgazdasági tevékenység életközösségre gyakorolt hatása.

Téma: Vízi és vízparti életközösségek és természeti-környezeti problémái

3-4. évfolyam

Témakör: Hazánk, Magyarország

- Saját lakóhely, a lakóhely kulturális és természeti értékeinek ismeret.
- Ok-okozati összefüggések feltárása.
- Példákkal mutatja be az emberi tevékenység természeti környezetre gyakorolt hatását. Felismeri a természetvédelem jelentőségét.
- Felismeri, mely anyagok szennyezhetik környezetünket a mindennapi életben, mely szokások vezetnek környezetünk károsításához. Egyéni és közösségi környezetvédelmi cselekvési formákat ismer meg és gyakorol közvetlen környezetében.

A téma az állatcsoportok, állatfajok, biológiai, ökológiai ismeretein túl nagyon alkalmas akár osztályfőnöki vagy etikaórái feldolgozásra is.

Mi az, amire a legjobban hatással vannak az ilyen foglalkozások, feladatok? Milyen kompetenciákat kívánunk fejleszteni? A NAT-ban szereplő kompetenciák mellett a szociális készségek fejlesztésére is alkalmas a téma, például:

- a komplex problémamegoldás képessége
- kritikai gondolkodás
- kreativitás
- érzelmi intelligencia
- döntésképeség
- konfliktuskezelés
- tárgyalástechnika
- kognitív rugalmasság
- mások nézőpontjának, világlátásának értékelése
- alkalmazkodás váratlan eseményekhez
- cselekvés a kollektív jólétért, a fenntartható fejlődésért.

A téma az állatcsoportok, állatfajok, biológiai, ökológiai ismeretein túl nagyon alkalmas akár osztályfőnöki vagy etikaórái feldolgozásra is.

Mi az, amire a legjobban hatással vannak az ilyen foglalkozások, feladatok?

Milyen kompetenciákat kívánunk fejleszteni? A NAT-ban szereplő kompetenciák mellett a szociális készségek fejlesztésére is alkalmas a téma, például:

- a komplex problémamegoldás képessége
- kritikai gondolkodás
- kreativitás
- érzelmi intelligencia
- döntésképeség
- konfliktuskezelés
- tárgyalástechnika
- kognitív rugalmasság
- mások nézőpontjának, világlátásának értékelése
- alkalmazkodás váratlan eseményekhez
- cselekvés a kollektív jólétért, a fenntartható fejlődésért.

További hasznos információkat találsz ezeken az oldalakon:

www.gorillazoo.hu

<https://zoobudapest.com/oktatas/oktatasi-anyagok-es-kiadvanyok>

<https://www.mme.hu>

<https://vadonleso.hu>

<http://www.nhmus.hu>

<http://learningfromanimals.eu/index.php/hu/dokumentumok>

<https://zoobudapest.com/segits-segitunk/vadallatmentes>

<http://www.termeszetvedelem.hu/vedett-madarak-mentese>

<https://www.mme.hu/khvsz/bekamentes>

https://www.mme.hu/serult_madarat_talaltam

<http://www.imperialeagle.hu/hu>

<http://zoo.hu/allatok/rakosi-vipera>

<http://www.termeszetvedelem.hu/rakosivipera-vedelmi-koordinacios-csoport>

<http://hunbat.hu/index2.htm>

Vadállatmentés a Fővárosi Állat- és Növénykertben

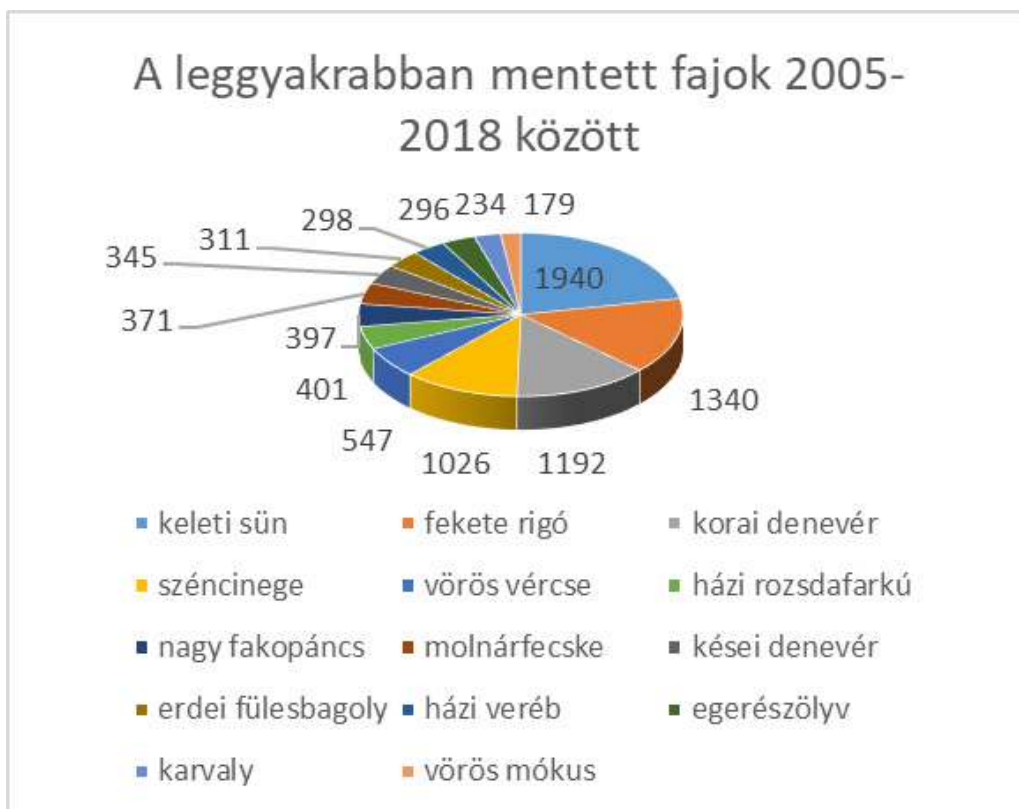
A természetvédelmi mentőközpont, a Sünispotály névvel ellentétben nemcsak sünöket fogad, hanem minden hazai védett állatot. Feladata a hazai védett, fokozottan védett állatfajok egyedeinek gyógyítása, ellátása, felnevelése, és lehetőség szerint visszahelyezése a természetbe. Évente több ezer vadon élő madarat, kisemlőst, hüllőt mentünk meg a biztos pusztulástól. Avarégetésben megsérült sünök, fészekből kiesett fiókák, elgázolt vagy megmérgezett állatok egyaránt számíthatnak ránk.

Az elmúlt 15 évben a mentőmunka keretében munkatársaink több mint 110 védett vagy fokozottan védett faj **17 040** egyedének nyújtottak segítséget. Ebből:

10 107 madárnak (általában 80-90 faj)

5142 emlősnek (10-20 faj), és

1791 hüllőnek és kétéltűnek (10-12 faj).

Fontos törekvésünk, hogy ebből a mentőtevékenységből minél többet megmutathassunk. Ezért a Sünispotályban nyitvatartási időben a nagy üvegablakokon keresztül vagy a külső röpdékben jól láthatók az éppen kezelés alatt álló mentett állatok.

Kit fogadunk?

Mivel a természetvédelmi szempontból fontos fajok egyedeit fogadja a Sünispotály, így érdemes előzetesen telefonon vagy e-mailben tájékozódni a talált, sérült állat védelmi helyzetéről.

Nem fogadjuk a házasított állatfajok gazdátlan, kóbor egyedeit, pl. kutyát, macskát, esetleg kecskét, vagy akár városi galambot. Ezeknek az ellátása az állatmenhelyek feladata, illetve a megtaláló saját maga is gondoskodhat gyógykezelésükről a helyi állatorvos, állatkórház bevonásával.

Nem az állatkerti mentőállomások hatáskörébe tartoznak a hazánkban vadon élő, de nem védett állatfajok, például a balkáni gerle vagy a szarka.

Ha vadászható vadfajok sérült vagy bajba jutott egyedeire bukkanunk (pl. őz, vaddisznó, róka stb.), a területileg illetékes vadásztársaságot kell értesíteni, ezek ellátása szintén nem a mentőállomás feladata. Részletesen erről itt olvashatsz:

<https://zoobudapest.com/segits-segitunk/vadallatmentes/mentett-allatok-leadasa>

A Sünispotályba bekerült állatok egy része azért kerül mentésre, mert még nagyon fiatal, és önállóan nem élne meg a természetben (pl. elárvult fiókák), más részük azért, mert megsérült. Mivel a tényleges napi munka az ablakok mögötti terekben zajlik, így megismerhetitek az állatok gyógyításán, életben tartásán elhivatottan dolgozó állatorvosok és állatgondozók mindennapi munkáját.

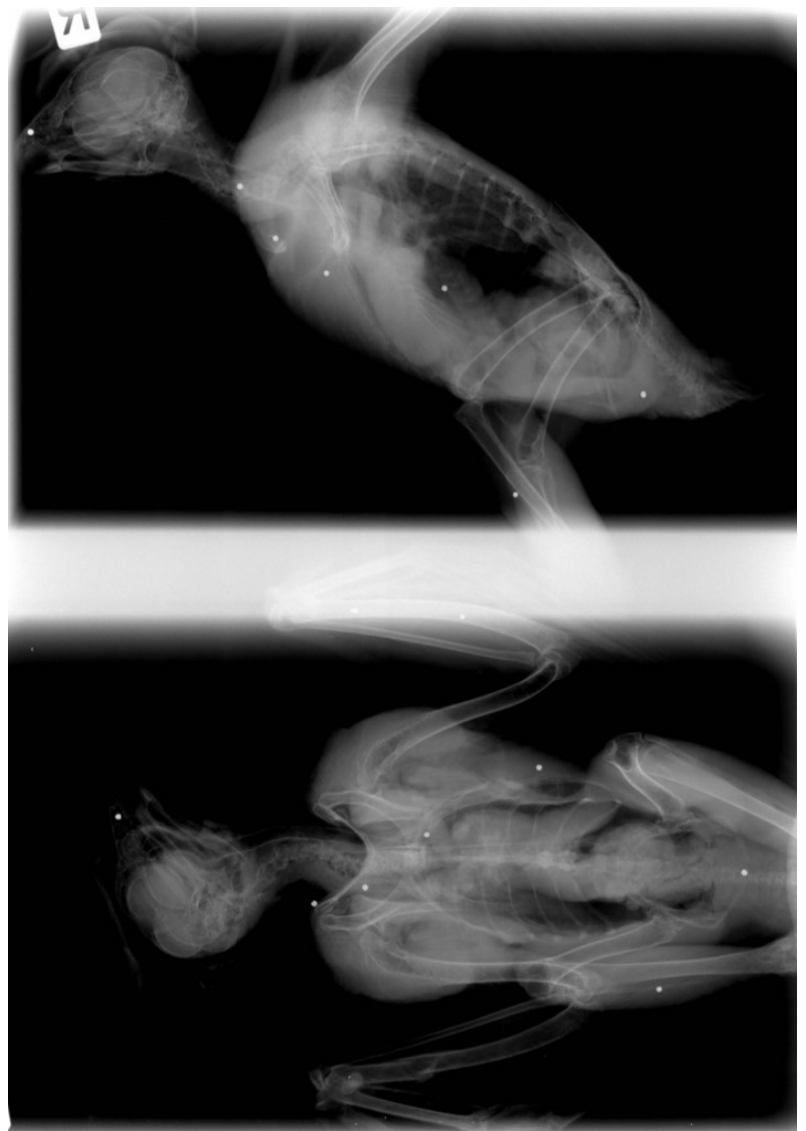
A gyógyításról

A Sünispotályban a kis betegeket szakmailag jól felkészült állatorvosi és gondozói csapat látja el, akik mindent megtesznek azért, hogy az idekerült állatokat megmentse. Felszereltségben és tapasztalatban az ország legjobb mentőközpontja ez, így az is

előfordul, hogy más állatmentő központokból is érkeznek hozzánk állatok. A behozott állatok nagyobb része kifejezetten a nagyvárosi életmódhoz alkalmazkodott faj egyede, és többnyire sérült, legyengült állapotban vagy fészekből kiesett fiókaként kerül a mentőközpontba. Célunk minden esetben az, hogy meggyógyítsuk, felneveljük őket, és hogy képesek legyenek emberi segítség nélkül boldogulni a természetben. Ez ugyanis a feltétele az élőhelyre való visszaengedésnek.

A madaraknál a törött szárny vagy egyéb sérülés a leggyakoribb probléma, de akadnak söréttel meglőtt (lásd a fotón) vagy mérgezéses tüneteket mutató szárnyasok, illetve fészekből kiesett, elárvult fiókák is. A kisemlősök közül a sünök és a mókusok szorulnak leggyakrabban segítségre: köztük elárvult, kutya által megharapott vagy elgázolt egyedek a jellemzők. Rendszeresen foglalkozunk denevérekkel is, nagyrészt olyanokkal, amelyeket valamilyen építkezés kapcsán zavarnak meg téli pihenőhelyükön. Hüllők is gyakran szorulnak a segítségünkre, páncélsérült vagy eltévedt mocsári teknősök és különféle kígyók is a pácienseink közé tartoznak.

Az újonnan bekerülő állatoknak felvesszük az adatait – ideértve a megtalálás körülményeit is –, majd állatorvosaink megvizsgálják őket. Erre még akkor is szükség van, ha az állatnak nincs gyógyítandó problémája, hiszen erről épp a vizsgálat keretében lehet megbizonyosodni. Gyakoribb azonban, hogy az állat felgyógyulása érdekében szükséges valamilyen kezelés, ezeket állatorvosaink végzik el. Az előírt kezeléseket, gyógyszereket, vitaminokat, fontos információkat az állat egyedi kórlapján rögzítik. A lábadozás alatt a Sünispotály, illetve a nem látogatható karanténállomás állatgondozói látják el az állatokat.

Hogyan történik a kezelés?

Állatorvosaink igen sok eszközt felhasználnak a sérült állatok gyógyítása során. Ezek egy része a csontok rögzítésére szolgál, hogy az eredeti anatómiai helyzetbe visszaállított törött részek ne mozduljanak el a csontheg kialakulásáig. Ezt a csöves csontok esetében igen gyakran velőűrszegezéssel, azaz a csontvelőüreg belsejébe helyezett velőűrszeggel oldják meg. A sérült madarakon gyakran nyílt sebek is vannak, illetve a műtéti sebek összevarrásáról is gondoskodni kell. Ehhez különböző szálátmérőjű sebészeti varróanyagokat, fonalakat használnak fel.

Sokféle páciens, sokféle táplálék

Akár sérült és beteg, akár elárvult vagy legyengült állatokról van szó, a mentőhelyen folyamatosan gondoskodni kell a táplálásukról. Az egyes madárfajoknak eltérő a táplálkozásuk. A ragadozó madarak természetesen húst, gyakran egész egeret igényelnek, és vannak olyan szárnyasok is, amelyeknek halat, rovarlárvákat – leggyakrabban lisztkukacot –, illetve kifejlett rovarokat, például csótányokat kell biztosítani. A magevők természetesen magvakat kapnak, és nagyon sok fajnak ún. lágyeleséget szoktak adni. Az etetés eszköze leggyakrabban a fémcsipesz. Fontos lehet a madarak itatása, amelyhez – ha a madár önállóan nem iszik – teljesen hétköznapi fecskendőt szoktak használni. A rendkívül apró denevérekölyköket a humán gyógyászatból ismert branül segítségével etetjük. A legyengült madaraknak esetenként jót tesz, ha a langyos vízben némi **szőlőcukrot** is feloldunk.

Számos madárfajra, például a rétisasfiókára jellemző a bevésődés, más néven imprinting jelensége. A fiókák emlékeztébe „bevésődik” az őt tápláló felnőtt madár képe, és később ennek alapján azonosítják a fajtársakat, így lehetséges párjukat is. Probléma csak akkor adódik, ha egy ilyen madarat mesterséges úton kell felnevelni, hiszen ebben az esetben az ember képe fog bevésődni, így a természetbe visszaengedve az embereket fogja fajtársként azonosítani, ami a párválasztást is lehetetlenné teszi. Az ilyen téves bevésődés elkerülésére készülnek sasfejet imitáló kesztyűbábok, amelyeket a sasfiókák táplálásakor használnak.

Ám nem minden állat menthető meg - ezzel szembe kell nézniük mind az állatot behozó látogatóknak, mind a szakembereknek. Sokszor oka van annak, hogy miért kerül ki egy fiókka a fészekből: előfordul, hogy kifejezetten azért lökték ki a madárszülők, mert nem találták életképesnek. Persze az is előfordul, hogy egyszerűen túl súlyosak egy állat sérülései.

Vissza a természetbe

A mentőtevékenység célja, hogy a sérült, beteg állatokat meggyógyítva, a legyengülteket felerősítve, az elárvultakat pedig felnevelve visszajuttassuk természetes élőhelyükre. Ha viszont a sérülésük jellege nem teszi lehetővé, hogy emberi segítség nélkül megéljenek (pl. felgyógyult madarak maradandó szárny sérülése nem teszi lehetővé, hogy újra repüljenek), akkor hosszú távon gondoskodunk róluk.

Ahhoz, hogy egy mentett állat később szabadon engedhető legyen, sok mindenre kell figyelni. Meg kell hagyni az önállóságát, és kifejezetten ügyelni kell arra, hogy ne szokjon az emberhez. Szabadon csak olyan állat engedhető, amely képes magát önállóan ellátni, és úgy viselkedik a természetben és a fajtársai között, ahogy az az adott faj esetében megszokott.

Benedek, az Ispotályban élő sünök egyike nagyon másképp viselkedik, mint a többiek. Nem rémül meg az emberektől, sőt érdeklődve odamegy hozzájuk. Ez a viselkedés a természetes közegében nagyon veszélyes lenne számára, ezért nem lehet visszaengedni a természetbe.

Ha egy állat könnyen kapcsolatba lép az emberekkel, az a természetben veszélyes – például elég ijesztő lenne, ha egy ragadozó madár egyszerre csak a vállunkra szállna kirándulás közben. Ezért nagyon fontos, hogy az állatokat

a mentési munka során sem szabad az emberekhez szoktatni. Hogy ez miként kerülhető el, az fajtól függ, ezért semmilyen körülmények között nem javasolt, hogy otthon próbáljátok „megmenteni” az adott kisállatot, fiókat! Sokszor már pár napos kapcsolat alatt is olyan kötődés alakulhat ki az állatban az ember felé (és persze fordítva is), amely a későbbi szabadon engedését kockáztatja.

Egy vadon élő állat otthoni gondozása más szempontból is veszélyes. Aki nem szakember, nem tudhatja pontosan, hogy mit és mennyit eszik az adott állat. Így fordulhatott elő, hogy egyszer olyan otthon mentett sünt hoztak be az Ispotályba, akit annyira túletettek, hogy már nem tudott sünként összegömbölyödni!

Azt is fontos tudni, hogy hazai védett állatot tartani csak külön engedéllyel lehet - vagyis az otthoni „mentés” már önmagában szabálysértő!

Szabadon engedés előtt

A felgyógyított és emberhez nem kötődő állatokat emberektől távol, biztonságos élőhelyen, terepi szakemberekkel együttműködve juttatjuk vissza a természetbe. A mentett madarakat szabadon engedésük előtt minden esetben megjelöljük, hogy később is azonosíthatók legyenek. Erre a célra számmal ellátott alumínium vagy színes műanyag **lábgyűrűket**

használunk. Alapvető szabály, hogy a gyűrű nem akadályozhatja a madarat a szabad mozgásban, és nem okozhat sérülést sem. A meggyűrűzött madár – előre meghatározott szabály szerint felvett – adatai a gyűrűzőnaplóba kerülnek. Ezeket az adatokat aztán a Magyar Madártani Egyesület Madárgyűrűzési Központjába továbbítjuk. A madarakat természetesen csak a vizsgázott és erre engedéllyel rendelkező szakemberek gyűrűzhetik. Egyes esetekben nyomkövetőt is kapnak a madarak, hogy az elengedés utáni mozgásuk megfigyelhető legyen. A jeladókat pl. hámmal rögzítik az állat háta, úgy, hogy az ne zavarja a madarat repülés közben.

És ha nem lehet elengedni?

Előfordulhat, hogy egy állat nem engedhető szabadon a gyógyulást követően sem. Vagy azért, amit már említettünk, hogy túlságosan hozzászokott az emberekhez, esetleg a viselkedése eltérő a többi fajtársától, de az is előfordul, hogy a sérülése nem engedi, hogy teljes életet éljen a természetben (például csonkolni kellett a szárnyát).

Ezek az állatok is hasznos életet tudnak élni a Sünispotályban, vagy más állatkertekben, ahová a gyógyulást követően elköltöznek. Volt már olyan madár, aki párba állt, és fiókái lettek, vagyis a fajmegőrzés céljából is nagyon jó, hogy a természetbe juttatott fiókáival hozzájárul a faj fennmaradásához.

Más állatok – fajuk nagyköveteként – az Állatkertben maradnak, ott láthatók, így segítenek nekünk abban, hogy minél jobban megismerjük őket. A Fővárosi Állatkertben a Sünispotályban található a hazai védett fajok egyedei!

Az emberekhez szokott állatok emellett sokszor mélyebb kapcsolat kialakítására is lehetőséget adnak – kit ne érintene meg, ha megérinthet egy sünt vagy egy baglyot?

Sőt, ezek a gyógyult, de nem elengedhető állatok fontos segítséget nyújtanak a többi, szabadon engedésre váró társuknak (például a felnövekedett fiókáknak) a fajtársak közé való visszaszokásban is.

Mit tegyünk, ha sérült állattal találkozunk?

Mit tehetsz, ha denevért találsz?¹

Mit tegyek, ha denevért találok?					
Figyeljük meg!					
Környezet / elhelyezkedés		Viselkedés / állapot			
↓	↓	↓	↓	↓	↓
		Mozdulatlan.	Élénk, ép.	Láthatóan sérült, legyengült állat.	
Veszélynek van kitéve (pl. forgalom, valami támadja, macska, kutya) vagy földön van.	Nincs veszélyek kitéve, nem a földön van.	Győződjünk meg róla, hogy nem csak alszik. Ha sérültnek, betegnek tűnik.	Ha nincs látható sérülése.	(próbáljuk dobozba tenni, kesztyűvel vagy megfogás nélkül!)	Fiatal vagy csupasz a földön, láthatóan még nem önálló.
↓	↓	↓	↓	↓	↓
Természetvédelmi mentőhely - Sünispotály	Hagyjuk ott!	Természetvédelmi mentőhely - Sünispotály	Hagyjuk ott!	Természetvédelmi mentőhely - Sünispotály	Természetvédelmi mentőhely - Sünispotály

¹Forrás: Magyar Madármentők Alapítvány

Abban az esetben, ha úgy ítéljük meg, hogy az állatnak segítségre van szüksége, fontos, hogy megfigyeljük: hol, milyen állapotban van. Nem minden esetben indokolt az állat megfogása és mentőhelyre szállítása. Látható sérülés esetén ajánlott vastagabb kesztyűben vagy megfogás nélkül dobozba tenni, és beszállítani a mentőhelyre.

A denevérek hordozhatják a veszettség vírusát, így szabad kézzel soha ne fogjuk meg őket!

A mindennapi életben, akár városi körülmények között is könnyen találkozhatunk denevérral:

- Lakott területen gyakran repül denevér a szobába. Ilyen esetben a legfontosabb, hogy megőrizzük a higgadságunkat. Húzzuk el a függönyt, kapcsoljuk le a lámpát, és a denevér távozni fog az ablakon keresztül. Ha földre esne, emeljük fel a földről, és tegyük az ablakpárkányra. Ne dobjuk ki az állatot az ablakon!
- Télen, enyhébb napokon előfordul, hogy felébrednek a denevérek, és kirepülnek szálláshelyeikről. Ilyenkor, ha nincs elég tartalékuk, legyengülve a földre pottyannhatnak. Ebben az esetben tegyük ronggyal kibélelt dobozba, és vigyük be a mentőhelyre, hogy ott felmelegedhessenek és megerősödjenek. Ezek a helyzetek fordulhatnak elő tavasszal is,

amikor a téli álomból felébredve az első repülések alkalmával földre esnek, és nem tudnak felszállni.

- Nyáron, az utódnevelés ideje alatt sajnos sok kölyök esik le az anyjáról, ha nem kapaszkodik eléggé, vagy megzavarják őket. Ilyenkor a járdán maradnak, hiszen még nem tudnak repülni. Ha szerencsésük van, még kiszáradás előtt megtalálják őket, és bekerülnek a mentőközpontba, ahol felnevelik az elárvult utódokat.
- A macskák sokszor vadásznak rájuk, ha elkapják őket, azonnal a központba kell szállítani a sérült állatot.

Mit tehetsz, ha sérült madarat találsz?

Mit tegyek, ha madarat találok?						
Figyeljük meg!						
Környezet	Viselkedés		Állapot			
	élénk	bágyadt	ép madár	sérült madár	csupasz fióka	tollas fióka
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Veszélyek	Látható sérülés nincs rajta.	Borzolt tollak, gubbaszt, fekszik...	Látható sérülés nincs rajta.	Egyérte lmű sérülés.	Fészekből kiesett fióka.	Fészket elhagyó fióka.
Forgalom, ragadozók, macska, kutya...		Próbáljunk vezet adni az állatnak, aztán tegyük papírdobozba a szállításhoz!		Próbáljunk vezet adni az állatnak, aztán tegyük papírdobozba a szállításhoz!	Próbáljunk vezet adni az állatnak, aztán tegyük papírdobozba a szállításhoz!	
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Természetvédelmi mentőhely - Sünispotály	Hagyjuk ott!	Természetvédelmi mentőhely - Sünispotály	Hagyjuk ott!	Természetvédelmi mentőhely - Sünispotály	Természetvédelmi mentőhely - Sünispotály	Hagyjuk ott!

Amikor rátalálunk, az első, hogy megállapítsuk, milyen a madár állapota:

- Ha ugrálva vagy repüléssel próbálkozva menekül, az enyhébb sérülést jelezhet.
- A gubbasztás, a csukott szem, a felborzolt tollazat – amikor már sem repülni, sem futni nem képes – a nagyon leromlott állapotot.
- A furcsán álló végtagok törött szárnyra vagy lábakra utalnak.
- A remegés, furcsa mozgás hátterében mérgezés állhat.
- A fészekből kiesett fióka általában csupasz vagy alig tollas, önellátásra képtelen.

A megfogás nem mindig egyszerű. Legjobb, ha guggolva közelítjük meg, majd valamivel (akár egy pólóval vagy pulóverrel) letakarjuk. Ha a fejét letakartuk, nyugodtabban fog viselkedni, és könnyebb megfogni.

Saját testi épségünk érdekében is fontos az óvatosság: a nagyobb fajta, kampós csőrű, erős, karmos lábú ragadozók vagy pl. a hosszú csőrű gólyák, gémek sérüléseket okozhatnak. A gólya csőrét mindig marokra kell fogni, különben veszélyben a szemünk.

Szállítás és elhelyezés

Egy kilyuggatott, lecsukható papírdoboz a legjobb szállítóeszköz és rövidtávú elhelyezési hely. A sötétség itt is megnyugtatja az állatot. A dobozba érdemes néhány marék fűvet, szénát vagy szalmát tenni, de az újságpapírral bélelés is jó az ürülék felszívásához, ami fontos a madarak tollzatának tisztán tartása szempontjából.

Kisebb madarak esetén érdemes a papírdoboz két szemközti oldalán átszúrni egy ujjnyi vastag ágat, és erre ültetni a madarat. Ha képes megkapaszkodni, az már önmagában jó jel.

Fióka esetén biztosítsuk a meleg bélelést a dobozban.

Etetés, itatás

A sérült madárnak többnyire nincs szüksége elsősegély jellegű táplálásra. Itatni a csőrébe csepegtetett vízzel lehet.

Ha ablaknak ütközött, kába madarat találunk a földön, tegyük kilyuggatott, lecsukható papírdobozba, s hagyjuk pihenni egy-két órát, vagy mihamarabb juttassuk el a mentőhelyre. Enni, inni ilyenkor nem kell adni neki; a legfontosabb a sötét, nyugodt környezet.

Mi a teendő, ha fiókát találunk egyedül?

A rigók vagy a baglyok fiókái még azelőtt elhagyják a fészket, mielőtt kitollasodnának és repülni tudnának. De ez más madárfajokra is jellemző. Ilyenkor – hacsak nem sérült a fióka – legjobb, ha békén hagyjuk, és el is megyünk, mert az etető szülők valószínűleg valahol a közelben vannak, s ha

nincs zavaró tényező, akkor hamarosan fel is bukkannak, és etetni fogják fiókájukat. Inkább távolból figyeljük, hogy mikor jelennek meg a táplálékkal érkező szülőmadarak.

Ha hosszabb ideig (1 nap – 1 éjjel) nem jelennek meg, a fiókát be kell vinni a mentőközpontba.

Más a helyzet, ha pl. vihar sodorta le a fészket. Ekkor a legjobb a már fejlettebb fiókákat felhelyezni egy fára, ahol a szülők tovább tudják gondozni őket. Ha erre a fiókák még nem alkalmasak, akkor a felnevelésüket szakemberre kell bízni.

A leggyakoribb sérülések, helyzetek, amelyekkel találkozhatunk, és az állatnak segítségre lehet szüksége:

Madarak:

- Áramütés
- Gázolás
- Üvegnek repülés
- Mérgezés
- Fészekből kiesés
- Kimerültség, kiéhezettség

Sünök:

- Avarégetés
- Balesetveszély
- Legyengültség, a teletéshez nem elegendő testtömeg
- Teletőhely megzavarása
- Kutyaharapás
- Kerítésen akadnak fenn
- Aknába esnek

Denevérek:

- Teletőhely megzavarása
- Legyengültség (ilyenkor földön fekvő találjuk őket)
- Még önállóan kölyök a földön
- Macska fogja meg

Hüllők, kétéltűek:

- Élőhely megsemmisülése
- Teletőhely megzavarása
- Csapdába kerülés (pl. akna)

Amit megtehetünk:

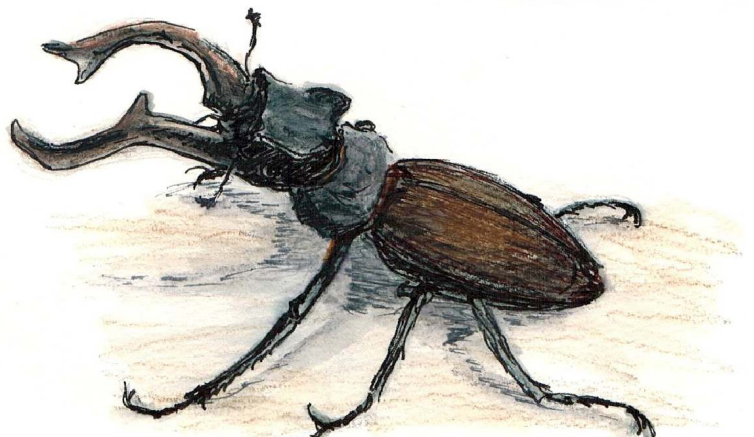
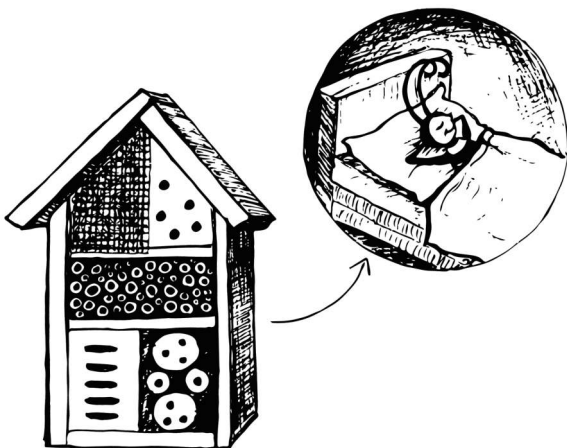
- ✓ Megelőzés (pl. országúti tetemek eltávolítása, útvonalak szabaddá tétele, macska bezárása, nagy üvegfelületek fóliázása stb.)
- ✓ Táplálék, menedék biztosítása (madáretetés, őszi sünetetés, odútelepítés stb.)
- ✓ Potenciális veszélyt jelentő helyek rendszeres ellenőrzése (pl. vízóraakna, kerítés stb.)
- ✓ A nem sérült, csak rossz helyre tévedt állat szabadon engedése biztonságos helyen
- ✓ Mentőhelyre juttatás

Amit ne tegyünk:

- × Sérülések önálló kezelése
- × Kényszertáplálás
- × Védett hazai faj fogságban tartása

A cél: minél gyorsabban eljutni a legközelebbi mentőhelyre!

Mivel az Állatkert természetvédelmi mentőközpontja minden hazai védett faj bajba jutott egyedét fogadja, ezért a **behozatal szükségességének eldöntéséhez** fontos tudni a következőket: Vannak olyan fajok (elsősorban pl. **ízeltlábúak**), amelyeknél a **kifejlett állatok - imágók - rövid élettartama** miatt az egyedek mentése kevésbé hatékony, mint az élőhelyek (akár egy idős, odvas fa) védelme, megóvása. Ilyen esetekben a populációk helyben (in situ, azaz élőhelyen) történő megóvása a cél, az egyes egyedek befogásával és mentőközpontba szállításával nem sokat tehetünk.

Kicsit többet a leggyakrabban bekerülő fajokról...

Madarak

Fekete rigó

Közismert énekesmadarunk. Az elmúlt évszázadok során jól alkalmazkodott az ember jelenlétéhez, a városi környezethez. A 19. században még inkább erdőlakó volt, és télire elköltözött. Száz évvel ezelőtt ezt írja Herman Ottó: „messze külföldön a fekete rigó városi madárrá nevelkedett”; ma pedig már nálunk is inkább falvakban, városokban él, és télire is köztünk marad. Ennek az a magyarázata, hogy az emberi településeken nincs olyan hideg tél, mint kint, az erdőben, s ilyen-olyan táplálékot télen is lehet találni.

Csak a felnőtt hímek teljesen feketék, és a szép narancssárga csőr is csak rájuk jellemző. A fiatalok és a tojók barnás színűek.

A hímek már februárban revírt foglalnak. Költési időben kora hajnaltól hallani a hímek nászénekeit. Rendszerint felülnek valaminek (kéménynek, háztetőnek, villanyoszlopnak) a tetejébe, s onnan fújják az emberi fül számára gyönyörű éneküket.

Érdeemes megfigyelni, hogy a fekete rigó sohasem ismétli a dallamait. Mindig – napokon át – más és más dallamot fúj.

Főleg rovarokat, gilisztákat, ősszel bogyókat és gyümölcsöket fogyaszt. Szinte mulatságos látvány, ahogy a fekete rigó hátrafelé ugrálva, minden erejét összeszedve húzgálja kifelé a földből a földigilisztát.

A fészket bokrokra, fákra rakja, de ereszcsonyán vagy akár a házfalra felfutó vadszőlő indái között is találhatunk rigófészket.

A városokba fokozatosan beszokó újabb madárfajok közül a szarka és a mátyásmadár (szajkó) is „ellensége” a fekete rigónak, ugyanis ezek fészekrab-

lók, azaz kiemelik a fészekből a pelyhes fiókákat. Ezért a kertés városrészek némelyikében visszaszorult a rigóállomány.

Jellemző a fekete rigóra, hogy a fiókái gyakran már akkor kiugrálhatnak a fészekből, amikor még nem vagy csak alig tudnak repülni. Ilyenkor a szülők még hetekig így etetik őket, s jelzőhangok alapján találják meg a fiókákat.

A madárvilágban gyakori, hogy jellegzetes hangjelzésekkel közlik a „világgal” – így a környéken élő más madárfajokkal is –, hogy veszély van, pl. egy macska indult vadászatra. A fekete rigó hangos csettegéssel riaszt.

Állítólag régebben kiemelték a fészekből feketerigó-fiókákat. Ha hím volt, kalitkában fölnevelték, majd jó pénzért eladták, hogy a gazdájának szépeket fűtyüljön.

Távolról nézve – főleg, ha kevés a fény – mérete és testkörvonala alapján nehéz megkülönböztetni a fekete rigót és a seregélyt. Ám ha megmozdulnak, rögtön látszik a különbség. A seregély nyaka-feje minden lépésnél előre-hátra jár, mint a tyúkoké, galamboké és sok más madaré. A fekete rigó feje a testéhez képest nem mozdul, maga a madár pedig lendületes nekiiramodásokkal, futva megy.

Szécinke

Így írja le Herman Ottó a madár kinézetét: „Feje búbja, tarkója, torka fekete, s a fehér pofát szélesen kantározza. A kantártól a has közepén is végig széles szügyellő pászta. Dolmánya eleven zölde; farcsíkja, farka és szárnya szilvakék. A szárnyon fehéres rovott csík. Hasa a szügyellő pásztától kétoldalt szép elevenen sárga.” Ez a leírás azért párját ritkító, mert nyelvileg szép és választékos, ugyanakkor olyan pontosan képszerű, hogy akár le is lehetne festeni a madarat ennek alapján.

A szécinkét küncsicsmadárnak is nevezik, nyilván a hangja alapján. Kora tavasszal szerte a természetben hallani a hangját, amely olyan, mintha azt mondogatná, hogy „nyitnikék”, és úgy is értelmezzük, hogy a télire betakart szőlőtőkék ideje kinyitni.

Közismert és nagyon kedvelt énekesmadár. Télire itt marad nálunk, csak a rendkívüli hideg teleken vonul délebbre. Minthogy hazánkban és környékén kezd mediterrán jellegű lenni az éghajlat, várható, hogy a jövőben nem lesznek télire elköltöző cinkék.

Tavasszal és nyáron leginkább apró rovarokkal és pókokkal táplálkozik, s elképesztően „szorgalmas”. Vékony ágakon, ágvégeken – akár fejjel lefelé is – megállás nélkül kutat a fákon, s keresi a rovarokat, rovarlárvákat. Télen azonban már inkább bogyókat, valamint nagyobb tápértékű olajos magvakat fogyaszt. Ezért teszik ki a madárbarátok télen a faágakra a „cinkegolyót”.

Odúban fészkel. A fészkalja 10-12 tojás is lehet, s évente jellemzően két fészkaljat nevelnek föl. A kicsiket azonban a mókusok és menyétek is elkapják, a karvaly pedig a felnőtt példányokat, így bizony – hiába a nagy szaporaság – kevés fióka éri meg a szaporodóképes kort.

A cinégék tanulékony madarak. Sok évtizeddel ezelőtt Angliában figyeltek föl arra, hogy – angol szokás szerint – a reggelente a bejárati ajtó elé, a küszöbre letett tejesüvegek alufólia kupakját szencinkék a csőrükkel ügyesen felnyitották, s kicsipkedték a tej tetején összegyűlt tejszínt. A legérdekesebb ebben talán az, hogy egy „zseniális” cinkeegyed találmányát az egymás után következő nemzedékek egymástól látva eltanulták.

Ha odút helyezünk ki a cinkék számára, akkor a B típusú odút válasszuk, s úgy helyezzük el egy fa ágán, hogy védve legyen a fára mászó macskáktól, s hogy a nyílása a fa törzsétől elfelé nézzen.

Házi veréb

Ismert, elterjedt madár. Emberlakta helyet alig képzelhetünk el nélküle. Bár mostanában mintha kevesebb lenne, mint évekkel ezelőtt.

Háta, hátsó testfele sávozott barna, hasi oldala fehér. A hímnek szürke a feje teteje.

Fészkrét általában az épületek különböző üregeibe rakja, pl. cserepek alá, a gázkonvektor kivezető csövébe, szellőzőnyílásokba, de gyakran fészkel a gólyafészkek ágai közé is. Jobb években akár háromszor is költ.

A veréb kifejezetten társas madár. Csapatokban fészkel, alszik, fürdőzik, nemcsak a vízben, hanem a porban is, és táplálkozik. Amikor a verebek egy bokorban „zsinatolnak”, akkor a csipogásukkal tulajdonképpen egymást hívogatják. A hangja hangutánzó szóval: csip-csirip.

Az ember közelsége nem zavarja, sőt remekül alkalmazkodott az ember teremtette környezethez. Ezért gyakran szemtelennek is mondjuk.

Alapvetően gabonamagvakkal és különféle rovarokkal, férgekkel táplálkozik, de egyáltalán nem válogatós; az ember élelmiszer-maradékait is fogyasztja.

Mozgására jellemző az eléggé gyenge repülés, valamint a páros lábbal való ugrálás. Ezért született a becsapós találós kérdés, hogy „Hányat lép egy veréb egy évben?”, ugyanis egyet sem, hiszen mindig ugrál.

Sok szólásban szerepel:

- Jobb ma egy veréb, mint holnap egy tűzok.
- Már a verebek is erről csiripelnek.
- Szemtelen, mint egy veréb.
- Dobbal nem fogsz verebet.
- Bagoly mondja verébnek, hogy nagy fejű.
- Vén rókát, vén verebet, vén parasztot nehéz megcsalni.

Nagy fakopáncs

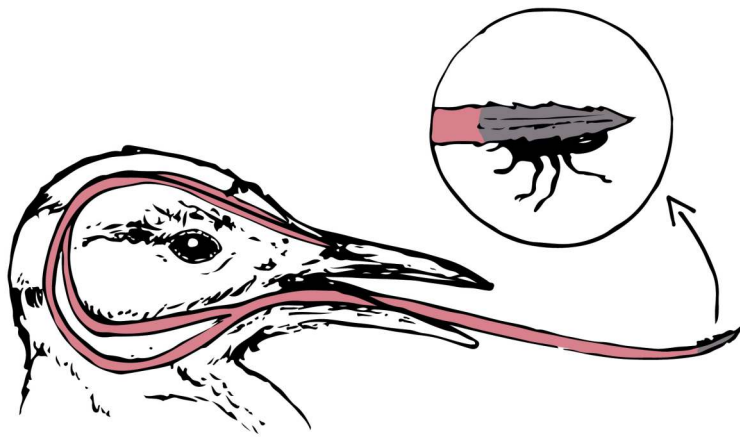
Más néven tarka harkály. Hazánkban a leggyakoribb harkályféle.

Mindenféle erdőben, parkokban megtalálható, de előnyben részesíti azokat a helyeket, ahol fenyők is vannak. Röpte jellegzetesen hullámos.

A fák függőleges törzsén való mozgását, erős megkapaszkodását segíti, hogy a lábán - a madarak körében kivételesen - két ujjuk áll előre, és kettő hátra, valamint erőteljes, a test súlyát alátámasztó kemény szárú (csévéjű) merevítő farktollai.

Tapogató kopogással - a hang alapján - keresi meg a fa törzsén azt a helyet, ahol feltehetőleg rovarlárvét vagy -

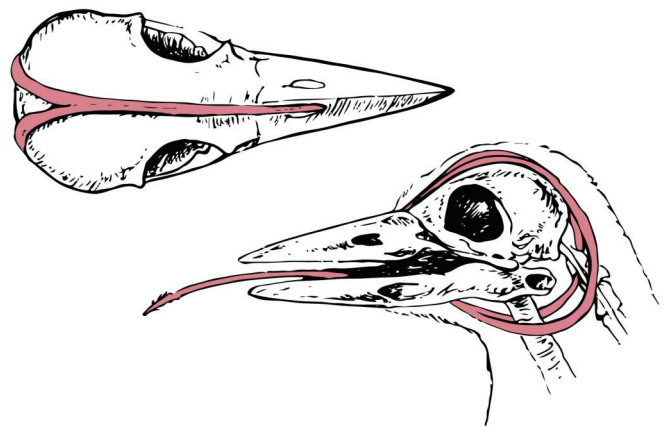

bábót tartalmazó kis üreg van a fában. Ott hosszú, vésőszerű csőrével lyukat váj a fába, majd hosszan kiölthető, ragadós bevonatú nyelvvel kihúzza az ott lapuló rovar. Öreg, odvas vagy korhadó fák néha tele vannak tölcsér alakú „harkálylyukakkal”. Emellett pl. a hangyákat, valamint a fák lombkoronájában lévő hernyókat is fogyasztja.

Nászidőszakban a hím – néha a tojó is – jellegzetesen dobol a korhadt fákon. Ilyenkor egy másodperc alatt 20 ütést is leadhat, és minden ütés sebessége 25 km/óra! A táplálékkereső kopácsolása nem ilyen dobpergés jellegű, hanem ritkább és szabálytalan ritmusú.

Kutatók vizsgálták, hogy ilyen erejű ütéseknel vajon hogyan nem lesz agyrázkódása a madárnak. Megállapították, hogy a fakopáncsot csőr-káváinak eltérő hossza, szivacszerű koponyacsontjai és fejlett nyelvcsontja védi meg az agyrázkódástól. A nyelvcsont a csőr tövénél kettéágazik, és a koponyát kívülről megkerülve a homlokon újból egyesül, mint egy megerősített karosszéria védi a koponyát kopogás közben. A hosszabb alsó csőr-káva csökkenti az agyra jutó terhelést. A szivacszerű struktúrák a csontokban pedig a koponyára ható erőket oszlatják szét.

Fészekodvát önmaga vájja. A tojó 6 tojását az odú alján lévő faforgácsra rakja.

A tollasodó fiókák néha szinte kitöltik a szűk odút. Etetéskor az öregek nem is bújnak be az odúba, hanem csak beadják az élelmet a legmagasabbra kapaszkodó fiókának. Ilyenkor a fiókák között nagy harc folyik a „legkedvezőbb” helyért.

A harkályok lyukakat vájnak az épületek hungarocellszigetelésébe. Ennek az oka, hogy erős karmukkal jól meg tudnak kapaszkodni a szigetelésen, s minthogy lyukacsos szerkezetű (és gyakran a fal és a szigetelés között is van

hézag), a kereső kopácsolás hangja hasonlít ahhoz, amikor bogárlárvát tartalmazó üreget találnak.

Zöld küllő

A tarka harkály rokona, de nagyobb annál. Jellemzője az egyöntetű zöld test és a piros sapka.

A zöld küllő táplálkozása hasonló a nagy fakopáncséhoz. Amikor a földön keres táplálékot, jellegzetes mozgással, páros lábbal, totyakosan ugrálgat.

Hangja nagyon hangos, éles „klü-klü-klü” (innen a neve).

Fekete harkály

Még a zöld küllőnél is nagyobb harkályféle. Teste mindenhol fekete, de piros a sapkája.

Erdei fülesbagoly

Leggyakoribb bagolyfajunk. Neve kissé csalóka, ugyanis egyrészt inkább találkozunk vele ligetekben, parkokban, temetőben, mint zárt erdőkben, másrészt felálló „fülei” csak tollpamacsok, semmi közük nincs a halláshoz. Tollazata a szemek körül két ovális foltot formáz. Ősz végén és télen nappal néha 10-20-30 példányt is láthatunk – lakott területen, akár városokban is – ugyanazon a fán pihenni.

Mint a többi bagoly, éjjel vadászik a rágcsálókra, amelyek az autóutakon átszaladva könnyebben elkaphatók, mint ha sűrű növényzetben lennének. Ezért gyakori sérülése, hogy egy autó elüti.

Fészket nem épít. Leginkább az elhagyott varjúfészkeket használja költésre. Ezért a varjúállomány nagysága hat az erdei fülesbagolyok

létszámára is. A fülesbagolyra is jellemző (ami a fekete rigóra is), hogy a fiókák még jóval röpképességük elérése előtt elhagyják a fészket, és a közeli fákon üldögélnek. Onnan hívják sötétedés után éles „pi” hangjukkal az etető szülőket. Ilyenkor különösen ki vannak téve veszélyeknek (pl. ragadozóknak).

Macskabagoly

Gyakori baglyunk. Nevét onnan kapta, hogy - főleg esténként - macskanyávogásra hasonlító hangot ad. Ezt a madarat inkább lehet hallani, mint látni. Két szeme és csőre körüli tollazata gyakran jellegzetesen szív alakú.

Odúban fészkel. Tápláléka elsősorban rágcsálókból áll.

Kuvik

Kis termetű, tömzsi - és gyakori - bagolyféle. Tápláléka legalább annyira rovarokból áll, mint kis gerincesekből.

Halálmadárnak is nevezik. Ez onnan származik, hogy régen faluhelyen mécseszt, petróleumlámpát éjszaka csak ott égettek, ahol súlyos beteg volt. Ilyenkor a világos ablak fényére odasereglő rovarok hatására általában megjelent a közelben a kuvik is. S ha a beteg végül meghalt, akkor ráfogták a kuvikra, hogy miatta történt a tragédia. Sok kuvikot pusztítottak el ezért elbabonás emberek.

Hangja változatos: hol mélyebb huhogás, hol éles, ijesztő, gyakran ismételt vijjogás.

Fészket üregekbe, falhasadékokba rakja.

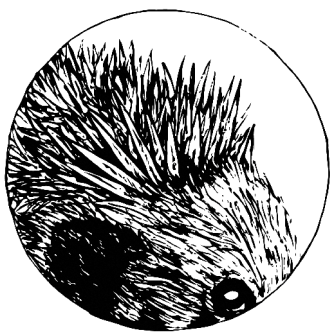
Kicsit többet a leggyakrabban bekerülő fajokról...

Emlősök

Sүн (keleti sүн)

A Kárpát-medence elterjedt emlőse. Tőlünk nyugatra a nagyon hasonló kinézetű európai sүн terjedt el.

Bőrén a szőrszálak között hegyes tuskék vannak, amelyek lényegében módosult szőrszálak. Születéskor még puhák, csak kis idő múlva keményednek meg. Elülső fogai élesek, hegyesek, de a hátsók gumós rágófelületűek.

Alkonyatkor és éjszaka aktív. Települések környékén, még nagyvárosok belvárosi parkjaiban is előfordul. Az ember közelségét elviseli. Elfogadja a szabadba kirakott ételt is. Tápláléka főként földigilisztákból áll, de csigát, gyíkot, siklót, rovarokat, madártojást vagy madárfiókat és más kisebb állatokat is fogyaszt, ritkán gyümölcsöt is eszik.

Téli álmat alszik, többnyire bokrok alján, avarból készült alomban. Ősszel, a téli álomra készülvén a sүнök sokat esznek: testsúlyuk akár meg is duplázódik. Így raktározzák el a téli hónapokra szükséges energiát. Ha enyhe az idő télen, az becsaphatja a sүнöket. Felébrednek téli álmukból, ami azért veszélyes, mert aktív állapotban sokkal gyorsabban fogyasztják az energiátartalékukat, mint alváskor, s ha ismét hideg lesz, esetleg nem tart ki a tartalék az igazi tavaszig.

Páráskor a nőstény lelapítja tuskéit, testét leengedi a földre, hátsó lábait pedig kissé megemelve hátraterpeszti. Évente általában kétszer 5-7 kölyköt fial.

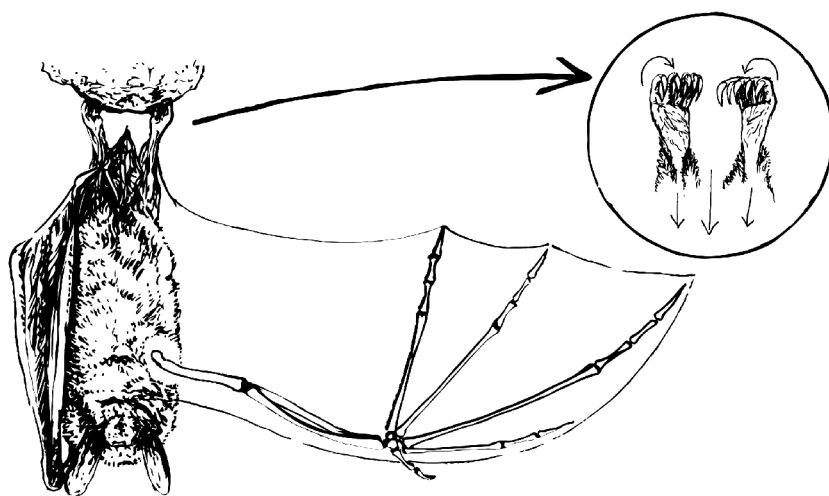
Legjellemzőbb sérülése a fűnyíró által okozott seb, kutyaharapás, az avarégetés során szerzett égési sebek vagy az, hogy autó üti el.

Denevérek

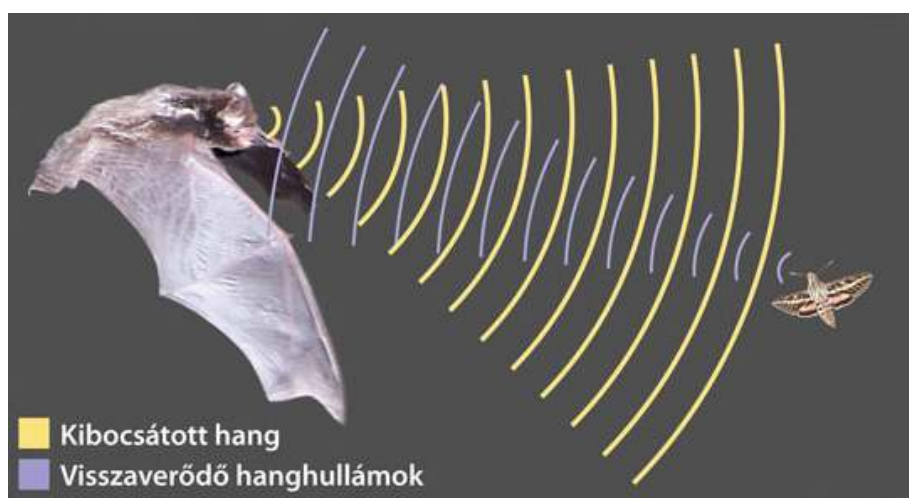

A denevér az egyetlen emlős, amely aktív repülésre képes. Mellső végtagjain valamennyi ujjja (a hüvelykujjat kivéve) erősen meghosszabbodott. Az ujjak és a test között vékony bőrredő feszül, ez alkotja a szárnyat.

A denevérek éjszakai állatok. Napközben – és télen, téli álmuk alatt – fejjel lefelé csüngenek barlangokban, templomtornyokban, padlásokon. A függeszkedve pihenést könnyebbé teszi, hogy a lábujjaik hátrafelé állnak. Érdekes módon ez a függeszkedés annyira stabil, hogy az elpusztult denevér fent marad ott, ahová kapaszkodott. A földön csak nagyon ügyetlenül mozognak.

A legtöbb denevérfaj társasan él. A nőstények szülése is általában társasan történik alkalmas barlangokban, üregekben, ún. szülőkolóniákban.

Forrás: <https://askbiologist.asu.edu/visszhangos-helymeghatározás>

táplálékkeresés céljából olyan magas (20-120 kHz-es) hangot bocsátanak ki, amelyet az emberi fül nem érzékel (bár van az ember számára hallható

A szemük nem az erősségük, de jól látnak. Kizárólag fekete-fehér árnyalatok érzékelésére képesek, színlátásuk nincs, a retinából hiányoznak a színlátás receptorai, a csapok. Mivel éjszaka aktívak, inkább ultrahangok segítségével „alkotnak képet”. Tájékozódás és

hangjuk is). Repülő rovarzsákmányukat is úgy találják meg, hogy hallják a róla visszaverődő ultrahangot, s ebből azonosítják a helyét és mozgását. Fogaik tűhegyesek, ezért kesztyűben ajánlatos megfogni még a súlyosan sérült denevért is!

Tudtad?

Egy denevér egy óra alatt akár 500 rovar, pl. szúnyogot, molylepkét is elfogyaszthat.

Ha egy nyári este valamilyen szabadtéri lámpa környékén cikáznak a denevérek (merthogy a fényre odaseregülő rovarokra vadásznak), kipróbálhatjuk, hogyan lehet a őket becsapni. Keress egy apró kavicsot, bogyót, s tenyeredben tartva a lámpa közelében dobod fel függőlegesen. Megfigyelheted, hogy a repülő kavicsra egyik-másik denevér egy pillanatra rástartol. Egy villanásig ugyanis olyan számára a repülő kavics, mintha valamilyen lepke lenne.

Más égtájakon vannak növényevő (gyümölcsökkel, virággal táplálkozó) és vérnyalagató denevérek is. Gyümölcssevő trópusi denevérekkel a Varázshegyben, a nagyobb testű repülőkuttyákkal az Ausztrál házban találkozhatasz.

Denevéreink állománya sajnos erősen csökken. Ennek legfőbb oka a rovartáplálék, a téli szállás, a kölykezőhelyek és a nyári szállások megfogyatkozása, valamint pl. az elfogyasztott rovarokban lévő permetezőszerek. Mesterséges denevérodúk kihelyezésével segíthetünk rajtuk. Ezek olyan – falra szerelt – lapos fadobozok, amelyeknek alulról található a bejáratuk.

Bár kistestű emlősök, a denevérek meglepően hosszú ideig élhetnek, akár 30-40 évig is. Úgy tűnik, a hosszú élet receptje genetikai: a vizsgált denevérfajok esetében az idő előrehaladtával sem sérülnek, rövidülnek a DNS-szálak végén található telomerek. E mechanizmus pontos feltárása az öregedést vizsgáló kutatások izgalmas témája.

<https://ng.hu/termeszett/2018/02/12/a-deneverek-genjeiben-rejtozhet-a-hosszu-elet-titka/>

Tudtad?

A denevérek hang alapú tájékozódásának a felfedezése segítette a radar és a szonár kifejlesztését is.

Vörös mókus

Az emlősökön belül a rágcsálók közé sorolják. Erdők, ligetek, parkok kedvelt, elterjedt állata. Lompos farka – amely majdnem olyan hosszú, mint a teste – az ugrások közbeni egyensúlyozáshoz fontos. Tápláléka vegyes, a makkféléktől a fenyőmagokon és rovarokon keresztül a madártojásokig (vagy madárfiókákig) terjed. Kedves látvány (valószínűleg antropomorf vonások miatt), ahogy két mellső mancsában tartja az étjét, pl. fenyőtobozt, miközben rágcsálja.

Az állandó rágcsálásra nemcsak táplálkozási szempontból van szüksége a mókusnak, hanem azért is, mert – mint az egérnek és a többi rágcsálónak – állandóan nőnek a metszőfogai, s azokat koptatnia kell.

Minthogy lent a földön is keresgél, utakon is átszalad, ezért sajnos gyakran éri baleset, autó ütheti el. Ezenkívül még a nyestek és az elvadult házi macskák jelentenek számára komoly veszélyt. Pedig nem könnyű elkapni, ugyanis kidülledő szeme a fej két oldalán van, így hátrafelé is nagy területet belát. Ez egyébként minden olyan állatra jellemző, amelynek a menekülés a „fegyvere”.

Fent a fákon olyan fészket épít, amelynek alulról nyílik a bejárata. Ide vonul pihenni, éjszakázni, itt (vagy odúkbán) alussza rövid és felszínes téli álmát a tél közepén, és a nőstény itt elli – évente gyakran kétszer – a kölykeit is. A kölykök eleinte csupaszok, és a szemük sincs nyitva.

Mogyorós pele

Hazánkban viszonylag gyakori rágcsáló. Apró termetű állat: teste és farka egyaránt kb. 7 cm. A farka – ellentétben a hozzájuk hasonló méretű egerekével – végig dúsán szőrös. Feltűnően nagy fekete szeme az állat éjszakai életmódjára utal. Éjszaka keresgéli táplálékát, amely alapvetően növényi: rügyek, friss hajtások és különféle bogyók, de néha rovarlárvák is.

Az éjszakai életmód nyújt ugyan számára bizonyos védeltséget, ám ez csak részleges, hiszen vannak éjszakai ragadozók is. Nagy pusztítója pl. a macskabagoly.

A kistestű emlősállatokra általában jellemző, hogy rövid az élettartamuk. A mogyorós pele mindössze 4 évig él. Egyéves korában lesz ivarérett, s évente két-háromszor szül 3-4 utódot. A kicsik elég gyámoltalanok, legalább egy hónapig anyai gondozásra szorulnak.

Ősztől késő tavaszig téli álmat alszik.

Mentett nagy pele kölyök felnevelése nem nehéz, az viszont igen, hogy ne szoktassuk magunkhoz és így visszaengedhető legyen a természetbe.

Kicsit többet a leggyakrabban bekerülő fajokról...

Hüllők

Mocsári teknős

A hüllők közé tartozik, Magyarországon egyetlen őshonos teknősfaja. A teknősök egyedülálló jellemzője, hogy hátukat és hasi oldalukat is csontos szarupáncél borítja.

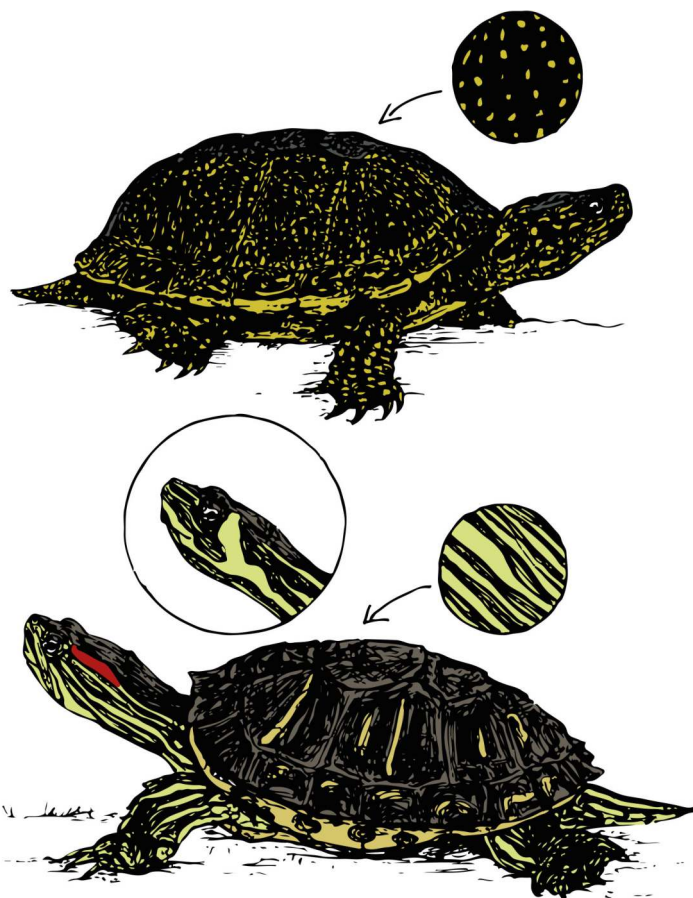
A mocsári teknős gyakran kiül napozni kövekre, uszadékfákra, de kiválóan úszik is, és a táplálékát is a vízben keresi: vízi gerincteleneket, férgek, halakat, kétéltűeket, rovarokat. Mivel a teknősöknek nincs foguk, táplálékukat az állkapocs éles szarukávéjával darabolják szét.

Bőrszerű héjjal borított tojásokkal szaporodik, amelyeket a nap melege költ ki. Maga az állat nem is tudná, hiszen – mint minden hüllőnek – testhőmérséklete a környezettől függ. Míg az emlősök esetében alapvetően már a megtermékenyítéskor eldől az utód neme, a teknősöknél ez attól függ, hogy a nap mennyire melegítette fel a tojást. Magasabb hőmérsékleten nőstény, alacsonyabban hím utód kel ki. Téli álmot alszik; ilyenkor a part menti iszapba, homokba ássa be magát.

Minthogy hazánkban minden hüllő védett, értelemszerűen a mocsári teknős is. Ráadásul veszélyeztetett is a szabadon engedett ékszerteknősök miatt (lásd alább). A kedvelt terráriumi görögteknős – melyet szintén szabadon engednek olykor, ha már megunták a tartását – nem veszélyezteti, minthogy az növényevő szárazföldi állat, a mocsári teknős pedig alapvetően vízben élő ragadozó.

Ékszerteknős

A vörösfülű és a sárgafülű ékszerteknős is Amerikából származik. Nevüket a fejük két oldalán húzódó sáv színe alapján kapták. Ezeket a díszállatokat

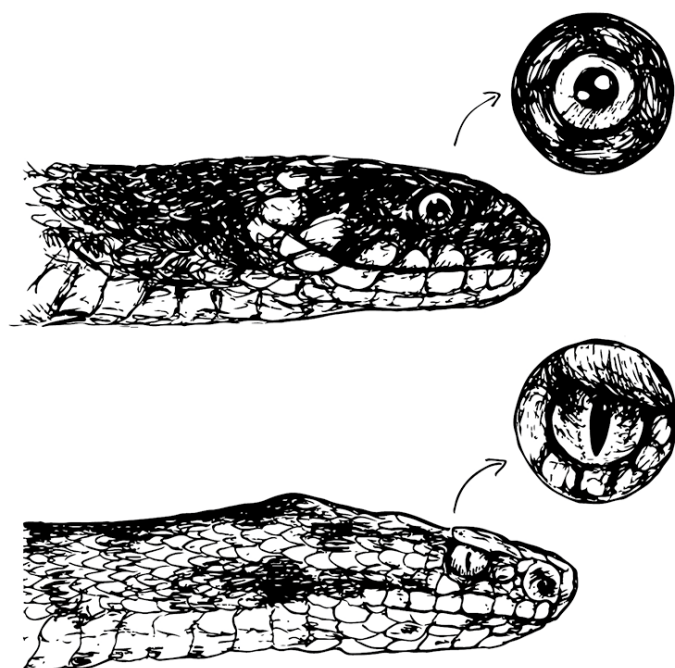
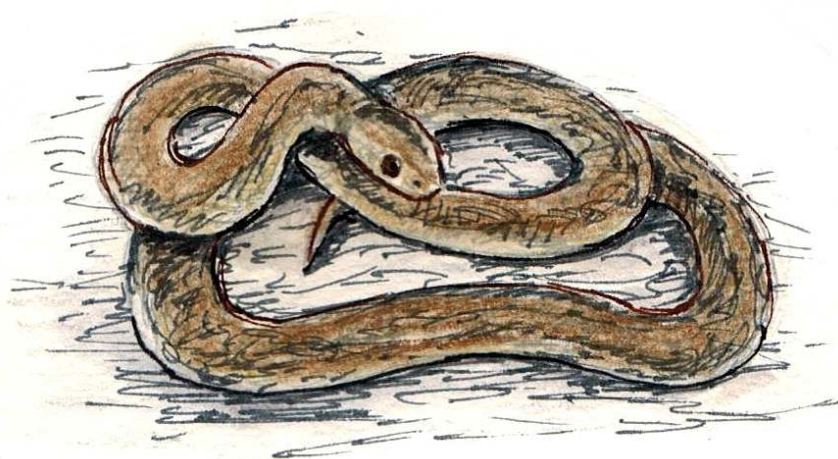
akvaterráriumban tartják, melynek egyik részében úszhatnak és víz alá bukhatnak, másik részében napozhatnak.

Mindkét ékszerteknős kiszorítja a nálunk honos mocsári teknőst az élőhelyéről (azaz invazív fajok), ezért környezetvédelmi szempontból ártalmasak. A vörösfülű ékszerteknőst tilos ugyan behozni Európába, de a már itt lévő egyedek szaporításával továbbra is van kereskedelme.

Erdei sikló

A botra vagy kehelyre tekeredő kígyó - amelyet patikákban gyakran látunk - a gyógyítás ókori görög istenének, Aszklépiosznak a jelvénye. S ez a kígyó nem más, mint az erdei sikló.

A siklók - a hüllőkön belül - a kígyók egyik csoportját alkotják. A nálunk élő öt siklófaj közül egyiknek sincs méregfoga, de a megtámadott erdei sikló fájdalmasat tud harapni. A hazánkban élő, ritka, méreget termelő viperafajoktól (keresztes vipera, rákosi vipera) a mintázatuk és pupillájuk alakja ránézésre is egyértelműen megkülönbözteti őket.

Az erdei sikló semleges zöld-barnászürke színű, másfél méteres kígyó. Nincs könnyen felismerhető, jellegzetes mintázata, bár a fiatalok sűrűn barna foltosak, tarkójukon a vízisiklóra emlékeztető, világos folttal.

Táplálkozása: rágcsálók, madarak, tojások az áldozatai, melyeket - mint általában a kígyók - egészben nyel le.

Nyár elején párzanak, s a nőstény hosszúkas, puha tojásokat rak le. A tojásokat nyár végére a nap melege, valamint a bomló (komposztálódó) levélkupac melege kelti ki. A tojása sokkal puhább, mint a teknősöké. Ősz

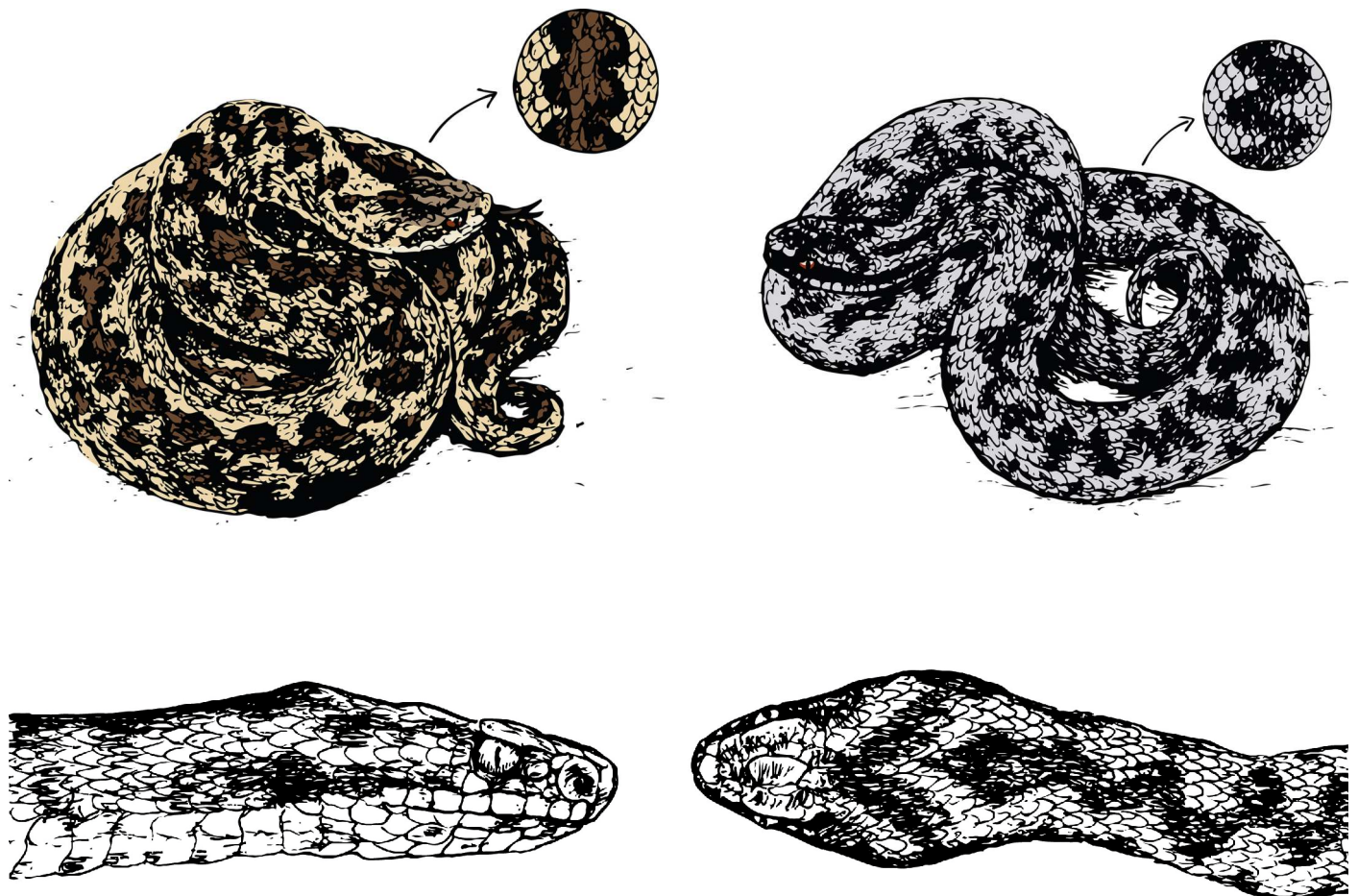
végétől tavasz elejéig a siklók nyugalomba vonulnak, telelnek; gyakran csoportosan bújnak el valami száraz, hidegtől védett helyen.

A kígyókkal szembeni babonás félelem és utálat az oka annak, hogy sok erdei siklót tudatlan emberek botokkal, kövekkel agyonvernek. Pedig - mint minden hüllő - Magyarországon az erdei sikló is védett állat.

Keresztes vipera

Nevét a hátán végighúzódó cikcakkvonalról kapta, amelyet két oldalon pontsor is követ (képen jobbra). A többi kígyónál, siklónál rövidebb, 60-80 cm testhosszúságú. Jellegzetessége (a „keresztmintázaton” túl), hogy a farka nem fokozatosan, hanem hirtelen vékonyodik.

Hazánk egyetlen viszonylag elterjedt mérgeskígyófaja. A másik mérgeskígyófaj, a rákosi vipera rendkívül ritka, csak néhány helyen él, és erősen veszélyeztetett. Kinézetre hasonlít a keresztes viperára (képen balra). Csak végső esetben támad, ha nincs módja menekülni (pl. ha rálép valaki a fűben búvó állatra), s többnyire akkor is először csak méreg nélkül harap. Baleset esetén mindenképpen orvoshoz kell fordulni, marása ellen van hatékony ellenméreg.

Feladatok

az alsós korosztály számára

1. Kérdéstorpedó

Lehetséges életkor: 6-12 évesek

Helyszín: az osztályterem vagy az Állatkert egyik oktatóterme, illetve a szabadban

Létszám: 4-30 fő

Időtartam: 10 perc

Kulcsszavak: ispotály, állatorvos, természetvédelmi őr, állatmentés, háziállat (hobbyállat, haszonállat), vadon élő állat (rovarok, madarak, emlősök, hüllők, kétélűek)

A foglalkozás menete:

- Szórt alakzatban, a játékvezetővel szemben állnak a gyerekek.
- A játékvezető egy-egy állítást mond, és ezekhez más-más mozdulatot rendel.

Minta:

- ❖ Emelje fel a kezét, aki már mentett meg valamilyen állatot!
 - ❖ Álljon az 1. sarokba, akinek van otthon kutyája, a 2. sarokba, akinek cicája van, a 3. sarokba, aki hobbyállatot tart, a 4. sarokba azok álljanak, akik haszonállatot is nevelnek! (Középre álljon, aki legalább kétféle állatot tart otthon!)
 - ❖ Tapsoljon egyet, aki járt már állatorvosnál!
 - ❖ Dobbantson, aki tudja, mi az az ispotály!
 - ❖ Álljanak körbe azok, akik ismernek legalább öt hazai védett, vadon élő állatot!
 - ❖ Tegye csípőre a kezét, aki tudja, melyik madár idén az év madara!
- A játékosok annak megfelelően végzik el az adott mozdulatot, hogy igaz-e rájuk az állítás. Ha nem, akkor nem teszik, amit a játékvezető kér.

Segédlet a foglalkozásvezető számára

Eszköz- és anyagszükséglet: előre megírt állítások, mozdulatok

Módszertani javaslatok:

- Fontos a feladatok változatossága. A monotonitást is megtörhetjük ezzel a mozgásos játékkal.
- Az állításokat érdemes a célunknak megfelelően előre meghatározni.
- Az állításokhoz rendelt mozgásokat előre gyűjtsük össze!

Lehetséges változatok:

- Több alkalommal is játszható, mindig a célnak megfelelő állításokkal. Ismerkedésre, a meglévő tudás előzetes felmérésére, értékelésre, „jég-törő”, feszültségoldó játéknak is jó.
- Bingó: „Keress valakit, aki...” A 12 részre osztott papír minden cellájába 1-1 állítás kerül. Minél gyorsabban kell olyat keresni, akire valamelyik állítás igaz. Pl. „Keress valakit, aki mentett meg már állatot!” Ha igennel válaszol valaki egy kérdésre, be kell írni a keresztnévét az adott rubrikába. Egy helyre csak egy név kerülhet! Mindenki kezében ceruza van, oda kell lépniük sorban a társaikhoz, és megkérdezni őket egy-egy állítás kapcsán, hogy rájuk jellemző-e. Lehetőleg minél több társukat szólítsák meg. Akkor ér véget a játék, amikor valaki papírján már minden cellában áll egy név. Ekkor ő felkiált: „Bingó!” Végül érdemes összesíteni pl. kézfeltartással, hogy kire melyik állítás volt igaz.

2. Szerepjáték

Lehetséges életkor: 6–10 évesek

Helyszín: az osztályterem vagy az Állatkert egyik oktatóterme

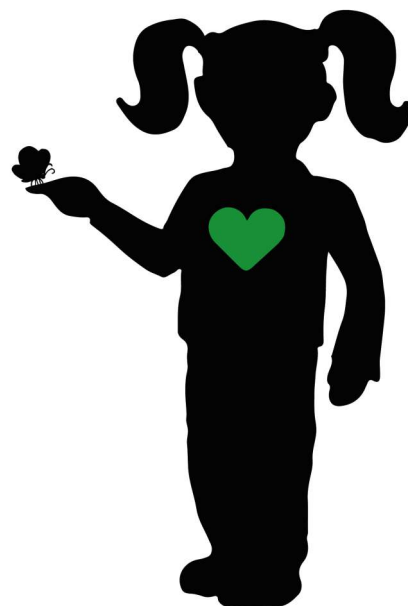
Létszám: 4–6 fő

Időtartam: 30 perc

Kulcsszavak: ispotály, állatorvos, természetvédelmi őr, állatgondozó

A foglalkozás menete:

- A gyerekeket több kis csoportba osztjuk.

- Minden csoport kihúz vagy választ egy adott szituációt, elolvassák, értelmezik a szöveget.

Példák szituációkra:

- ❖ Játsszátok el, hogy találtok kirándulás közben a földön egy fekete rigót! Nem tudjátok, hogy sérült-e. Mit tesztek?
 - ❖ Kiderült, hogy eltört a szárnya a talált erdei fülesbagolynak. Intézkedjétek! Hogyan, kinek telefonáltok? Hová fog kerülni? Mi lesz vele?
 - ❖ Találtatok egy törött szárnyú fehér gólyát. Mit tesztek? Hogyan segíthettek azoknak a sérült állatoknak, amelyeket az Állatkert nem fogadhat? Játsszátok el!
 - ❖ Az Állatkert Sünispotályában vagyunk. Az állatorvos éppen vizsgálja a „betegeit”. Milyen állatok várakozhatnak az állatgondozóval? Nevezetek meg három védett hazai állatfajt! Az állatorvos hozzon döntéseket, beszélje meg az állatgondozóval a gondozás módját!
 - ❖ A Sünispotályban éppen felgyógyult égési sérüléseiből egy sün. A szabadon engedésére most kerül sor. Hol, hogyan? Ki engedi el?
 - ❖ Egy apró házi veréb kiesett a fészekből. Még nem táplálkozik önállóan. Mit tesztek?
 - ❖ Most került be a Sünispotályba egy fészekaljnyi széncinke. Aki bevitte, és átadta egy dobozban őket, elmondta, hol találta a fészket. Beszélte vele az állatgondozó.
 - ❖ Az állatgondozók egy napjának bemutatása a Sünispotályban. Hogyan gondozzák az állatgondozók a sérült állatokat?
- Eldöntik, hány szereplő kell az előadáshoz, milyen eszközökre lesz szükség stb. Konzultálnak a játékvezetővel a csoportok.
 - Felkészülnek az előadásra, előkészítik a kellékeket, próbálnak.
 - Előadások megtekintése.
 - Visszajelzések, kérdések. Értékelés.

Segédlet a foglalkozásvezető számára

Eszköz- és anyagszükséglet: több szituáció cédulára írva, a szereposztáshoz névkártyák (állatorvos, természetvédelmi őr, állatgondozó, állatmentő), a helyszín modellezéséhez kellékek (jelvény, fehér köpeny, orvosi táska eszközökkel, állatorvosi rendelő, ispotály, telefon, papírdoboz, vászonzsák, vizsgálóasztal stb.)

Módszertani javaslatok:

- Érdemes az előadások értékeléséhez megfigyelési szempontokat adni az éppen nem szereplő gyerekeknek. Az előadás után fogalmazzák meg építő szándékú javaslataikat. Kezdjék mindig a pozitív visszajelzéssel!

Lehetséges változatok:

- Hasonlóan a fenti példákhoz a többi állatról is születhetnek történetek, amelyeket el lehet játszani. Legyen köztük olyan állat is, amelyet nem fogadhat az Állatkert, és átirányítják máshová, valamint olyan is, amelyet már nem lehet megmenteni, annyira súlyos a sérülése.

3. Táplálékháló

Lehetséges életkor: 6–12 évesek

Helyszín: terem

Létszám: 4-5 fős csoportok (maximum 30 fő)

Időtartam: 30 perc

Kulcsszavak: táplálékháló, rendszergondolkodás, ragadozó, növényevő, mindenevő, magevő

A foglalkozás menete:

- Az állatkerti mentett állatok közül minden csoport választ egyet.
- Átgondolják, hogy hol van az élőhelye a természetben ennek az állatfajnak. Mit ehethet? Ő maga milyen állatnak szolgál táplálékul?
- Az állat képét gyurmaragasztóval ráteszik a csomagolópapírra, és lerajzolnak egy táplálékhálót, amelynek az adott állat is része.
- Megbeszélés.

Segédlet a foglalkozásvezető számára

Eszköz- és anyagszükséglet: állatkártyák
(<https://zoobudapest.com/oktatas/oktatasi-anyagok-es-kiadvanyok>),
csomagolópapír, gyurmaragasztó, vastag filctoll

Módszertani javaslatok:

- A táplálékháló többi állatát is lerajzolhatják, de elég az is, ha csupán az állatok nevét írják a csomagolópapírra.
- Többféle változat is készülhet.

Lehetséges változatok:

- A „hálót” fonallal is építhetjük. A gyerekek kitűzik magukra a mentett állatok képét, üres cédulákra írnak még növény- és állatneveket, hogy mindenkinek legyen „szerepe”. A fonal végét fogva, el nem engedve, a gurigát valaki elkezdni továbbadni annak, akit ő megenne a táplálékhálóban. Hangosan meg is indokolja, miért neki adta a fonalat. Aki kapta, ő is keres valakit a szemével, akit megenne, és a fonalat ő is a kezében tartva továbbadja a gurigát. És így tovább. A háló szépen épül, látszik, hogy mindenki összefüggésben áll a másikkal. Mi történik, ha valamelyik állatfaj, pl. a szúnyog kipusztul? (Látványosan elengedi a „szúnyog” a fonalat. Látszik rögtön, hogy meglazul a rendszer.) Erről érdemes beszélgetni!

4. Denevérek és lepkék (J. Cornell nyomán)

Lehetséges életkor: 6-12 évesek

Helyszín: terem vagy 3-5 m átmérőjű kör

Létszám: 6-30 fő

Időtartam: 30' (amíg a kedvünk tartja)

Kulcsszavak: érzékelés, tájékozódás, összpontosítás, tápláléklánc, alkalmazkodás, természetes szelekció, ragadozó-zsákmány kapcsolat

A foglalkozás menete:

- Kiválasztjuk a játékosokat: Egy játékos bekötött szemmel a denevért, 3-5 játékos a lepkéket játssza el.
- A „denevér” bekötött szemmel a kör közepére áll. A többiek körbe állva lehatárolják a játékteret. A lepkék szintén bemennek a körbe.

- A körben mozog a denevér, ha azt kiáltja, hogy „den”, akkor a lepkéknek hangos „lep”-pel kell válaszolniuk. (Ez segíti a denevért, hogy a hang irányába induljon „vadászni”.)
- A denevér feladata, hogy csak hangok alapján tájékozódva megfogja a lepkéket.
- Ha a denevér elkapta az összes lepkét, beszéljék meg, mi segítette azokat a lepkéket, melyek sokáig „életben maradtak”. Emlékeztetni kell a gyerekeket, hogy az „ügyesebb” lepkék életképebbek, tovább élnek, szaporodhatnak.

Segédlet a foglalkozásvezető számára

Eszköz- és anyagszükséglet: szembekötő kendő

Módszertani javaslatok:

- Vidám, mozgásos játék. Levezetésnek, vagy frissítésként is jó.
- A denevér derékmagasságban keresgéljen. Magabiztos, ügyesen mozgó denevért válasszunk!
- Ha segíteni kell a denevérnek, akkor szűkítsük a kört. (Pl. egy lépést lépjenek beljebb.)
- Könnyebb elkapnia a lepkéket, ha gyakrabban szól a „den... den... den”.

5. Kézműves ötletek – hulladékból játék, süni. Alkotások vadállat- és környezetbarátoknak.

Ajánlott korosztály: nagycsoportos óvodástól 4. osztályig

A Budapesti Állatkert Vadállatmentő Állomásán, a Sünispotályban gyakori mentett állat a keleti süni.

Az ispotályba kerülő sünök leggyakoribb sérülése a fűnyíró által okozott seb, kutyaharapás, vagy az avarégetés során keletkezett égési sebek.

Lombkomposztálás avarégetés helyett

Az éjszakai életmódot folytató, védett keleti süni előszeretettel választja telelő-, majd nappali búvóhelyül a kertekben, parkokban felhalmozott lomb- és rözserakásokat. A nőstények itt ellenek, ezért az óvatlanul végzett kertrendezés könnyen teljes családok pusztulását okozhatja. A felhalmozódott avar, lombot ne égessük el, hanem hagyjuk meg a bokrok alján. A természetben semmilyen anyag nem marad kihasználatlanul. A kerti zöldhulladék és az avar is jól komposztálható, egy érési ciklus után értékes talajjavító anyagot, humuszt kapunk. Gondolkodjunk környezettudatosan, és

cselekedjünk úgy, hogy a természetben velünk élő állatok is jól érezzék magukat, ne ártsunk nekik!

A Sünispotályban több sün is lakik a gyógyulás során. Az egyik állandó bentlakó közülük Benedek, a sünök nagykövete, vele találkozhat az állatkerti látogatásod során.

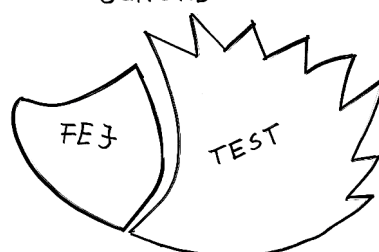
SÜNI FALIKÉP

Eszközök és anyagok:

- maradék dobozkarton
- maradék színes papírok
- olló
- stiftes ragasztó
- kivágóformák (elhagyható)
- színes ceruzák, zsírkréta
- maradék fonal, madzag, rafiaszál
- kisebbeknél felnőtt segítsége

SÜN SABLON

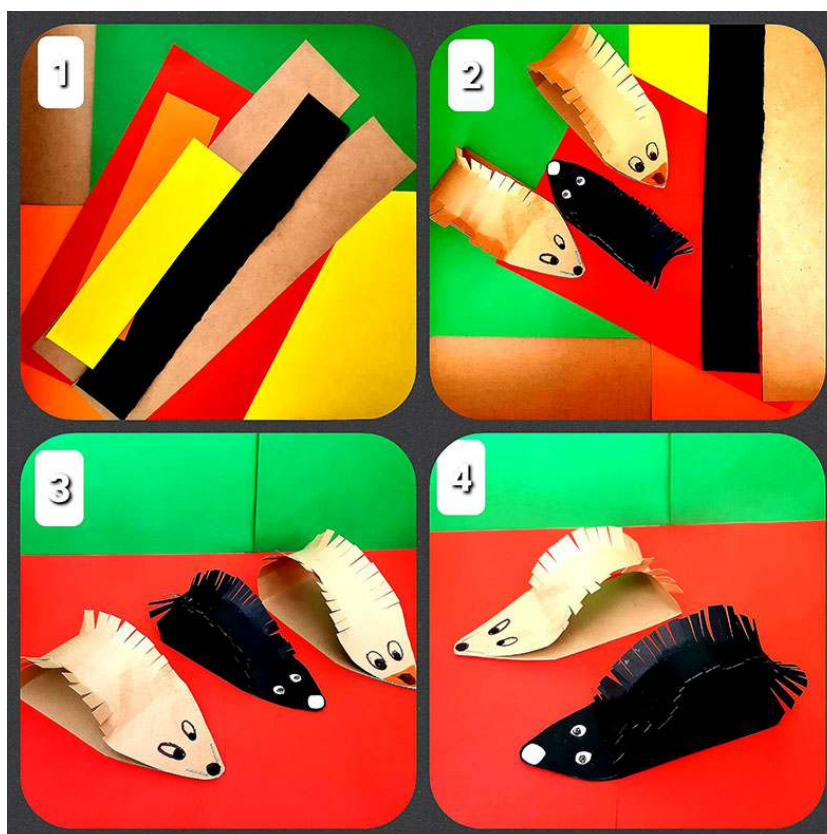
A készítés menete:

1. Az alapanyagokat és eszközöket készítsétek elő.
2. Sablon alapján vagy szabadkézzel rajzoljátok meg a süni testét, külön véve a fejét és tüskés testet, a faleveleket is rajzoljátok meg, és ezeket a formákat vágjátok ki.
3. A dobozkartonból vágjátok ki a kép háttérét, többféle színű zsírkrétaival színezzétek meg, majd fúrjatok két lyukat a felső szélére a felakasztáshoz. Rendezzétek el a kompozíciót.
4. Ragasszátok fel a végleges elrendezés szerint a formákat, a süni arcát tetszés szerint rajzoljátok meg. A legvégén maradék színes papírból még tehetek a képre vékony csíkokat díszítésnek, gallyaknak.

SÜNÖK PAPÍRCSÍKBÓL

Eszközök és anyagok:

- maradék kartonpapír csíkok 25-40 cm hosszúságban, 3-6 cm szélességben
- maradék színes papírok
- olló
- stiftes ragasztó
- tűzőgép+kapocs
- fekete és színes filctollak
- kisebbeknél felnőtt segítsége

A készítés menete:

1. Az alapanyagokat és eszközöket készítsétek elő.
2. A kartonpapírcsík két végét ragasszátok vagy tűzzétek össze, ezzel elkészül egy D betű alakú forma. Ez lesz a süni teste.
3. Vágjátok formára süni orr-részét, kerekítsétek. Rajzoljátok meg a szemeket, orrocskát. A sünök testét a fejnél és a hátsó résznél kicsit hajtsátok meg, így lesz meg a test formája.
4. Ollóval tetszés szerinti sűrűséggel vagdossátok be két oldalt a kartont, ezzel kapjátok meg a tüskéket. Borzoljátok, hajtogassátok a bevágásokat kedvetek szerint, ezzel különböző tüskés hátakat kaptok. Készítsetek el egy egész süncsaládot!

Feladatok

a felsős korosztály számára

1. Ökobingó

Életkor:	9–15 év
Helyszín:	Bárhoz, ahol a résztvevők szabadon tudnak járkalni
Létszám:	6–25 fő
Időtartam:	10–20 perc (az Ökobingó-lapon szereplő kérdések számától függően)
Eszközök, anyagok:	Feladatlap/résztvevő
Kulcsszavak:	Ismerkedés, tájékozottság az adott témakörben

1. Minden résztvevő kézbe kap egy Ökobingó-lapot (lásd alább).
2. Tollal a kezében mindenki járkal a teremben, kiválaszt egy állítást a lapról, majd megkérdezi valakitől, hogy igaz-e rá az adott állítás. Ha igen, akkor – szükség esetén – megtudakolja az illető (kereszt)nevét, és felírja az adott mezőbe.
3. Kiválaszt egy másik állítást, és azzal kapcsolatban is ugyanígy jár el. (Kiköthetjük, hogy minden állítást mástól kell megkérdezni.)
4. Az győz, aki elsőként tölti ki teljesen a lapot, és bekiabálja, hogy „bingó”. Ez a játéknak egyúttal a vége is.
5. Ezután leülünk körben, és elkezdünk beszélgetni az eredményről. Melyik kérdéshez kit találtunk meg a résztvevők közül? Miért fontos az adott kérdés az állatmentés szempontjából? Melyik kérdéshez volt legnehezebb igennel válaszolót találni, és vajon miért?

Az Ökobingó-lap kérdéseinek összeállításakor célszerű igazodnunk az adott helyzethez, a résztvevők számához és életkorához stb. Jelen esetben a füzetekben tárgyalt faj(csoport)ok jellemzőivel kapcsolatosak az állítások. Most éppen 12 mezőbe írtunk állításokat, de lehet 9 vagy akár 16 mezős is a lap.

Keress valakit, aki...

...tudja, hogy milyen színű a fiatal fekete rigó.	...tudja, hogy melyik madár beceneve a „küncsic”.	...ismer legalább két, verebekkel kapcsolatos szólást.	...tudja, hogy mi a szerepe a harkályok „dobolásának”.
...mentett már meg sérült sünt.	...tudja, hogy mi az ultrahang.	...tudja, hogy hány foga van a teknősnek.	...fogott már a kezében varangyot.
...látott már aludni fülesbaglyokat csapatosan nappal.	...tudja, hogy mi kelti ki a siklók, kígyók tojásait.	...tud valamit a mókus metszőfogairól.	...tudja, hogy a pele farka szőrös-e vagy sem.

2. Portréfilm

Életkor: 13-15 év

Helyszín: Bárhol

Létszám: 1-3 fős csoport

Időtartam: Több óra

Eszközök, anyagok: Videó készítésére/szerkesztésére alkalmas mobiltelefon

Kulcsszavak: Portré, bemutatás, filmszerkesztés, empátia

A feladat speciális technikai ismereteket és felszereltséget kíván meg. Olyan mobiltelefon (és applikáció) szükséges, amely alkalmas rövid videofelvételek szerkesztésére.

Feladat: egy választott állatról portréfilm készítése.

Ez a munka több napon (héten) át tartó megfigyelést, rövid videofelvételek elkészítését, valamint a jelenetek összevágását, zenei aláfestéssel és feliratokkal való ellátását is igényli.

3. Történetek a Sünispotályból

Felelevenítjük néhány hozzánk került állat mentésének történetét. Sajnos a főszereplők nevei összekeveredtek. Meg tudod állapítani, hogy melyik történet melyik állathoz tartozik? Vigyázz! Egy név véletlenül keveredett a többi közé... ha bizonytalan vagy a válaszban, segítenek a monitoron vagy a honlapon olvasható szövegek, hírek.

- 1) Egy nagyfeszültségű oszlopra kihelyezett, bekamerázott fészekben keltem ki, de kiestem onnét, és a zuhanástól mindkét lábam

eltört. A mentőközpont állatorvosainak hála nemcsak lábra álltam, de már a zsákmányt is meg tudom ragadni!

- 2) Elütött egy autó, és elájultam, de szerencsére megtaláltak, és behoztak ide, a mentőállomásra. Hetekig csak a plafont néztem, még a csőrömbe tett ételt sem tudtam lenyelni. Végül mégis rendbe jöttem, és azóta szabadon élek.
- 3) Számunk drámaian megfogyatkozott az utóbbi években, így aztán minden egyes példányunknak örülnek. Amikor hazatérünk Afrikából, még előfordulhatnak nagy lehűlések. Emiatt nem repülnek a rovarok, így nem tudunk vadászni, ami vésszen legyengít bennünket.
- 4) Igazi városi madarak vagyunk, így nem csoda, hogy gyakran kerülünk a mentőhelyre is. Sokszor azonban indokolatlanul, ugyanis még teljes röpképességünk elérése előtt elhagyjuk a fészket, és elrejtőzünk a bozótban. Ám a szüleink a közelben vannak, és tovább etetnek minket, így nem szorulunk mentésre.
- 5) Leggyakrabban a páncélunk sérülése miatt szorulunk segítségre: bármilyen erős is a páncél, mégiscsak csontból van, így be is tud törni. Előfordul, hogy a kicsorbult teknőt az állatorvosoknak műgyantával kell megfoltozniuk.
- 6) A szél sodort ki az odúból, és mivel csak hathetes voltam, nem tudtam visszamászni. Egy plüssbagoly lett a barátom, vele aludtam, amíg végül elég nagy lettem a szabadon engedéshez.
- 7) Rágcsálóknak kitett irtószerek mérgezték meg, de szerencsére idejében idekerültem, és az állatorvosok meggyógyítottak. Elengedés előtt jeladóval szereltek fel, hogy a kutatók tudják, merre járok éppen, hol tartózkodom.
- 8) Engem ősszel találtak, és háznál neveltek. Olyan sok ennivalót kaptam egész télen, hogy tavaszra több mint kétkilósra híztam. Annyira kövér voltam, hogy még összegömbölyödni sem tudtam! Szerencsére ekkor behoztak az Állatkertbe, és itt fogyókúrára fogtak. Mikor egy kilóra fogytam, szabadon engedtek.
- 9) Engem mesterségesen keltettek ki a tojásból. Hogy mégse az emberekhez kötődjem, hanem a fajtársaimhoz, gondozóim kesztyűbábot húztak a kezükre, és úgy adtak nekem enni.

Összekeveredett nevek:

Tokaj, a parlagi sas

Fekete rigók

Mocsári teknősök

Édesem, a macskabagoly

Kristóf, a vörös mókus

Félix, a kerecsensólyom

Dundus, a keleti sün

Ottó, a rétisas

Fecskék

Ékszerteknősök

4. Invazív és védett fajok

Egy életközösségben minden élőlénynek nap mint nap meg kell küzdenie az élelemért, a fészkelőhelyért, a szaporodóhelyért – növények esetén a fényért. Ebben a nagy versengésben minden élőlény előbb-utóbb megtalálja a számára legmegfelelőbb életteret, ahol a folytonos versengés mellett is sikeresen életben tud maradni, táplálkozni, szaporodni tud.

Előfordul azonban, hogy emberi közvetítéssel érkeznek távoli tájakról olyan fajok, amelyek hasonló környezeti igényűek, és behurcolásukkal romlanak a hazai fajok túlélési esélyei. Ezeket nevezzük invazív fajoknak.

A feladat első oszlopában a hazai védett fajokat találod. A másodikban összekeverve az invazív párjukat. Nem lesz nehéz kitalálni, ki kit szorít ki az élőhelyéről. Nevezd meg a fajokat és kösd össze a párokat!

Megoldások:

- a) hétpettyes katicabogár
 - b) folyami kagyló
 - c) mocsári teknős
 - d) vörös mókus
-
- 1) vörös fülű ékszerteknős
 - 2) szürke mókus
 - 3) harlekinkatica
 - 4) vándorkagyló

a-3, b-4, c-1, d-2

A 3. feladat megoldókulcsa:

1. Félix, a kerecsensólyom
2. Édesem, a macskabagoly
3. Fecskék
4. Fekete rigók
5. Mocsári teknősök
6. Kristóf, a vörös mókus
7. Tokaj, a parlagi sas
8. Sünök
9. Ottó, a rétisas

Feladatok

a középiskolások számára

1. Grafikonok értelmezése

Nézd meg a grafikont, és értelmezd a kérdések segítségével:

1. Melyik a mentőhelyre leggyakrabban bekerülő emlősfaj?

Hány egyed érkezett 2018-ban ebből a fajból?

Hány százalékát adják ezek az állatok a 2018-ban mentett összes állatfaj összes egyedének?

Hány százalékát adják ezek az állatok a 2018-ban mentett emlősfajok összes egyedének?

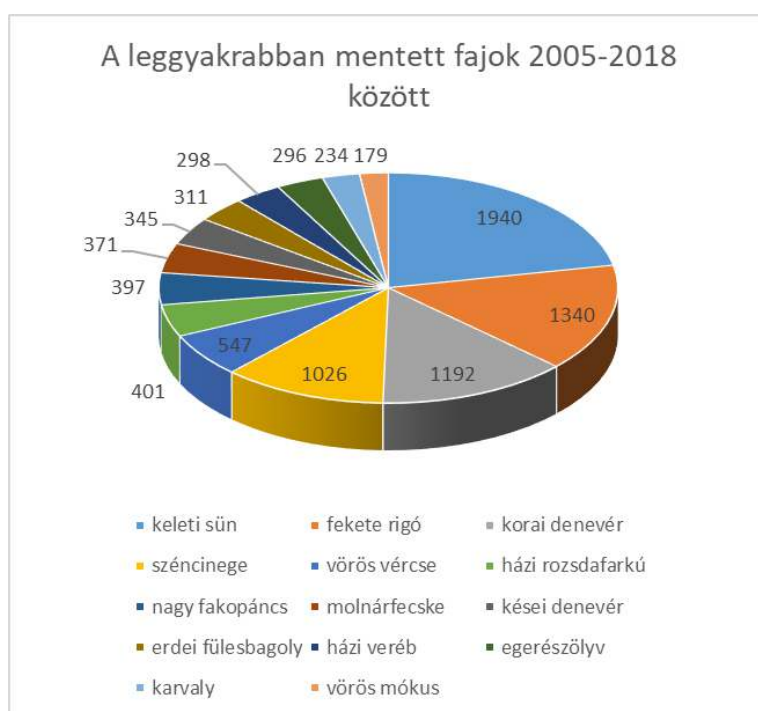
2. Melyik a leggyakrabban mentett madárfaj?

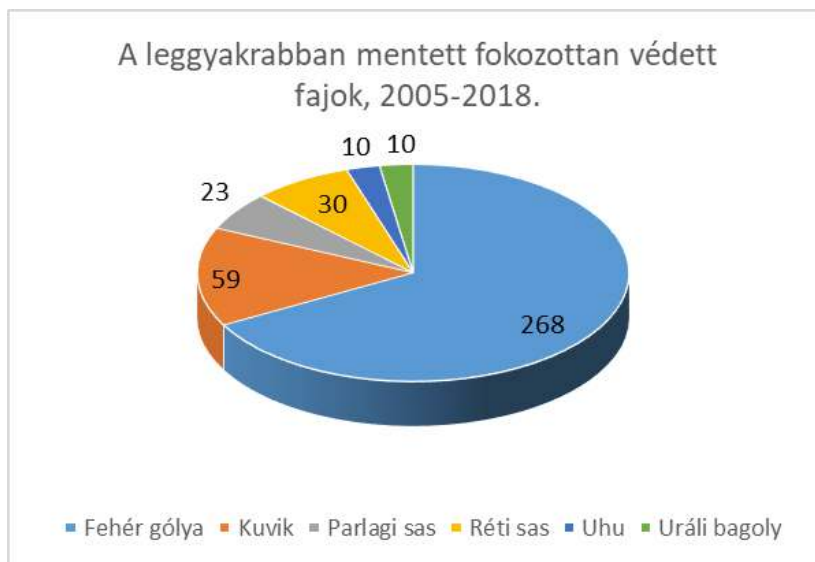
Hány egyed érkezett 2018-ban ebből a fajból?

Hány százalékát adják ezek az állatok a 2018-ban mentett összes állatfaj összes egyedének?

Hány százalékát adják ezek az állatok a 2018-ban mentett madárfajok összes egyedének?

A Sünispotály kiállításában is látható grafikonok az elemzéshez:

2. Szövegértési feladat

Tanulmányozd a honlapon szereplő hírekben a mentett állatokkal kapcsolatos történeteket, és válaszolj a kérdésekre: <https://zoobudapest.com/segits-segitunk/vadallatmentes/hirek>

1. Állapíts meg, hogy a leggyakrabban bekerült madárfaj egyedeit mi veszélyezteti leginkább az élőhelyükön!
2. Állapítsd meg, hogy a leggyakrabban bekerült emlősfaj egyedeit mi veszélyezteti leginkább az élőhelyükön!
3. Miért fogadja be a Sünispotály a vörös- vagy sárgafülű ékszerteknősöket, amikor azok Magyarországra csak hobbiállatként kerültek be, itt nem őshonosak?
4. A nagytestű ragadozó madarakat (sasokat) milyen sérülések érik, és hogyan lehetne csökkenteni az ilyen esetek számát?
5. Sorolj fel három érvet amellett, hogy miért nem ne bántsuk a denevéreket!

3. Térképolvasás

Tanulmányozd honlapon a különféle rádiós nyomkövetővel (jeladóval) ellátott madarak útvonalát. Forrás: <https://www.satellitetracking.eu>

A térképeken különböző madarak vonulási vagy kóborlási útvonalai láthatók.

Keresd meg Tokaj, a fiatal parlagi sas mozgását ábrázoló térképet!

Merre járt Tokaj az elengedését követő 2 évben?

Keress egy nyomkövetővel jelölt fehér gólya és egy szalakóta adatsort!

Melyik madár tette meg a legnagyobb távolságot, miután elengedték?

Milyen messze jutott el?

Mely földrészeken (kontinenseken) figyelhetők meg a madarak a mozgásuk során?

4. Élettörténet-mesélés

A honlapon található, mentett állatokkal kapcsolatos hírek alapján gondold végig:

<https://zoobudapest.com/segits-segitunk/vadallatmentes/hirek>

Melyik történet az, amelyet másoknak is elmesélnél? Miért ez a legemlékezetesebb számodra?

5. Csont-színező

Tudtad?

Az ábrán a madarak, denevérek és az emberek végtagcsontjait látod. Míg ezeknek a csontoknak az alapfelépítése mindenhol azonos, a funkciója módosult. Mind az ember, a madár és a denevér felső végtagjának csontjai a következők: a felkarcsont, a singcsont, az orsócsont, a kéztőcsontok, a kézközépcsontok és az ujjpercek. Megtalálod ezeket az alábbi ábrán?

Forrás:

https://askabiologist.asu.edu/sites/default/files/resources/coloring_pages/pdf/aab_bats_coloring_page.pdf

